

A Braunschweig hercegségi állam-jutalom-sorsjegyek eljárték, minden államban törvényesen meg van engedve.

Csak 7 a. é. forint az ára egy eredeti egész sorsjegynek (nem írványoknak); az eredeti sorsjegyek által minden résztvevőnek kétszeres szolgálatnak; az állam által biztosított s engedményezett braunschweigi nagy

pénznyeremény-sorsjáték hozása, melyben minden kihúzott sorsjegynek határozottan nyernie kell, már 1869. évi nov. 17-én és 18-án veszi kezdetét, főnyeremény

100,000 tallér továbbá:

- 80,000, 75,000, 70,000 68,000,
- 65,000, 64,000, 62,000, 61,500,
- 61,000, 40,000 20,000, 15,000,
- 12,000, 2-szer 10,000, 2-szer 8000,
- 1-szer 6000, 3-szor 5000,
- 6-szor 4000, 3-szor 3000, 14-szor 2000,
- 23-szor 1500, 130-szor 1000,
- 7-szer 500, 210-szer 400,
- 17-szer 300, 331-szer 200, 402-szer 100
- és 24,500 felüli nyeremények 80, 60, 40, 20 stb. porosz tallérban.

Bérmentes megrendelésre a pénzösszeg beküldése mellett a legtovább vidékre is gyorsan, pontosan és titoktartás mellett eszközöltemek; a hűzést után a hivatalos sorozású listáimról a pénznyereményekkel együtt haladéktalanul meg fognak küldetni. Megrendeléseket közvetlen elfogad

Goldfarb A. államértékpapírok-kereskedése Hamburgban.

A különféle államok által hirdetett összes sorsjátékokhoz, ugyanazon eredeti állam-jutalom-sorsjegyek előnyös feltételek mellett közvetlen nálam is megrendelhetők. 680 (3-3)

Vadász- és védő-fegyverek.

Nevezetesen:

Egyszerű percussió fegyverek ft. 7.80-15 ftig.
Kétsövű percussió vadász-fegyverek, vas-csővel ft. 14.50-20 ftig. Ruban-csővel ft. 20.50-26 ftig. Zsinóros, patkószeg, angol Bernát- s egyéb damasz-csővel ft. 28-55.
Kétsövű Lefauchaux (hátultöltő) vadász-fegyverek Ruban-csővel ft. 38-45, patkószeg-, rózsa-, angol, moire-, Bernát-, damasz-csővel ft. 48, 55, 65, 75-120.
Kétsövű Lancaster (hátultöltő) vadász-fegyverek, különemű damasz-csővel ft. 85-120.
Lefauchaux marok- (zseb-) revolverek, hatlövétűek ft. 9.80-20.
Lefauchaux-revolverek 2 mozgással, hatlövétűek, egyszerű simák ft. 12, 13, 14. Finomabbak, ébenfa és elefántcsont agyakkal, szép vésésekkel, arany és ezüst berakattal ft. 15, 18, 21, 24, 30-50. — 10 és 12 lövétűk, különemű kiállításban ft. 39-45.
Egyszerű zsebpisztolyok (tercerollok) párját ft. 2.50-12.—
Kétsövű ft. 4.80-20.—
Flobert-féle szoba-czélpisztolyok darabja ft. 9-13.50. Nemkülönbön puskák ft. 19-25.
Papírtöltények, Lefauchaux-fegyverek számára, több rendbeli jó minőségben, ezéft ft. 16-32.
Kézen töltött vörös repatronok, revolverek számára, százát 7^m/m ft. 3.20, 9^m/m ft. 3.80, 12^m/m ft. 4.20.

Mindenemű lökpücsök, tofások, töltő-készlet-ek Lefauchaux-fegyverek számára, vadászaskák, Lefauchaux patronartók és övek, löpörtöltők, 1-5 fontnak való tüntemes löpörtarok, sárel-zsacsok, lökpücs-gépek, vadászakartók és jelsópok, fegyverszíjak, fegyvertokok s minden egyéb legújabb vadászó-szerek dús választékban, jutányos árak mellett ajánljuk

KERTÉSZ ÉS EISERT Pesten.

Dorottya-utca 2. szám, a „Magyar király”-hoz című szállodával szemközt. Különösen kiemeljük, miszerint irasbeli megbízásoknak gyorsan és legnagyobb figyelemmel felelünk meg, minden nálunk megrendelt, vagy személyesen vásárolt fegyvert pedig, ha bármily okból nem találja megfelelőni, s egy hó letelte alatt változatlan karban bérmentesen küldetik vissza, más-al cserélik ki, vagy esetlegesen annak értékét térítjük meg. Kimerítő árjegyzékkel kívánatra szolgálunk.

607 (5-6)

Különös figyelmeztetés a szülék számára.

Gyakran felmerült eseteknél alkalman lévén sajnosan tapasztaltam miszerint „Gillszta-csokoládé” név alatt ismert, kitűnő hatású szeleteim üzérkedő család által utánoztának, az üzérkedő családnál vett minta szerinti utasítás mellett terjesztetik; van szerencsém a tisztelt közönséget ezennel figyelmeztetni, hogy valódi általam készített „Gillszta-csokoládé” csak azt ismerje el, melynél a mellékelt utasításon nevének nyomtatva, hanem sajátkezűleg aláírva van, mint itt alább látható. Egyéb-iránt legézszerűbb a megrendeléseket közvetlenül nálam, vagy a könyveikémben megnevezett t. bizományosoknál eszközölni. 582 (12-12)

Kapható Pesten: Török József és Thallmayer és társ uraknál.

Thallmayer József
gyógyszerész.

A t. szülékhez!

Érdekelte bizonyítvány „Gillszta-csokolatém” tekintetében. Szikszó, január 13-án 1869. Tekintetes érdemes ur! Uraságodnak bizonyosan jól fog esni a tudósítás, hogy „Gillszta-csokoládé” hatású csodálatos egyszerű volt, és csakugyan sajnálatos volna, ha a tekintetes urnak titka időjártaival nem kerülne nyilvánosságra, mert dacára a vegyészlet nagyban előhaladásának, az utánzótt „Gillszta-csokoládé” az őnéhez képest semmi! Most tehát ismét felkérem Önt, ezen ide mellékelt pénzért számomra „Csokoládé” küldeni sziveskedjék. Mely kéresem mellett vagyok és maradok alázatos szolgája Nagy Mihály, s. k.

Kapható Pesten: Török József és Thallmayer és társ uraknál. 583 (12-12)

MOLL SEIDLITZ PORA
MOLL A.
védjegye

Külföldi jutalom - emlék - pénzérmék a párisi világiállításban 1855-ik évről.

Központi szállítási rakhely a „golyához” címzett gyógyszerár Bécseben.

OVÁS. Azt tapasztaltam, miszerint a Seidlitz-porok oly használati utasítványokkal adatnak el, melyek saját utasítványaimmal szöru szóra azonosak és saját nevet aláírásával vannak hamisítva, s így kitalakara nézve gyártmányaimmal könnyen összetéveszthetők. — mindegyik azon észrevétellel övök mindenkit ezen hamisítványok megvételétől: hogy az általam készített Seidlitz-porok minden egyes katulyát, valamint az adagok papírjai hivatalosan letetemenyezett védmarkal vannak ellátva.

Ára egy bepecsételt eredeti katulyának 1 ft. — Használati utasítás minden nyelven.

E porok, rendkívül s a legkülönbözőbb esetekben bebizonyult gyógyhatásuk által minden eddig ismert hátszerek között agadhatatlanul az első helyet foglalják el: — mint azt sok ezer, a nagy császári bírodalom minden részéből került s kezeinknél levő hálaíratok a legreálisabban tanúsítják, hogy e porok rögzött szorulásokkal, emésztésihiány és gyomorhővétel; továbbá: gör-csök, vesé- és ideges bajokban, szívbetegségek, idegesség okozta főfájással, vertigóval, csuszos főfájással, végül hystériára, bukórra és húzamos hanyasra hajlammal stb. a legjobb sikerrel alkalmaztattak, s a legtartósabb gyógyhatást eredményezték. — Az ez értelemben igen is kiterjedt levelezés számos bizonyítványt tartalmaz oly betegek részéről, kik miután nálok minden, gyakran allopathikus és hydropathikus gyógymód eredménytelenül kimerítették, ez egyszerű hátszerhez folyamodtak, és ebben rongált egészségöknek helyreállítására oly soká eredménytelenül keresett gyógyszerert megelégek. — Ez elismerőiratok szerzői között a társadalomnak csaknem minden osztályai, u. m. munkások, tanítók, kereskedők, iparosok, művészek, mezei gazdák, tanárok és hivatalnokok, sőt gyógyszerészek és orvosok, valamint mindkét nembeli oly egyének is képviselvék, kiknek ezelőtt még a leghehredtebb gyógyforrá-sok sem okoztak legkisebb könnyebbülést, és kiknek egészségök csupán csak a Seidlitz-poroknak rendes használata által állítottat helyre

A főraktár létezik:

PESTEN TÖRÖK JOZSEF gyógyszerész urnál, király-utca 7-dik szám alatt. **UHL JOZSEF** ur kereskedésében, granátos-utczában.

Ezen czegek alatt szintén megrendelhető:

a norvégiai Bergen városból való valódi Dorsch-májhalzsírolaj is.

Ára egy nagyobb üvegnek 1 ft. 80 kr., egy kisebbnek 1 ft. o. é.

Az üvegcsek el vannak látva védmarkokkal és kimerítő használati utasítással. — Ez az egyetlen faj, mely minden töltés előtt vegytanilag megvizsgáltatik és cinkpakkal elzárt üvegekben küldetik el. — Ezen legtisztább és leghatályosabb májhalzsírolaj a Dorsch-halnak leggondosabb egybegyűjtése és kiválogatása által van megnyerve, és egyáltalában semmi vegytani kezelés alá nem vonatott, hanem a bepecsételt üvegekben levő folyadék egészen épen és azon állapotban van, miként az közvetlenül a természet által nyújtott. — E valódi Dorsch-májhalzsírolaj Európának minden orvosi tekintélye által mint legjelöltebb gyógyszer a mell-és tüdőbajokban, scrophulus és rachitis, köszvény és csúz. idült hörkítés, szemgyulladás, ideg- és több más bajokban alkalmaztatik.

MOLL A., gyógyszerész Bécseben, „zum Storch” Tuchlauben.

503 (23-30)

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupan Politkai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

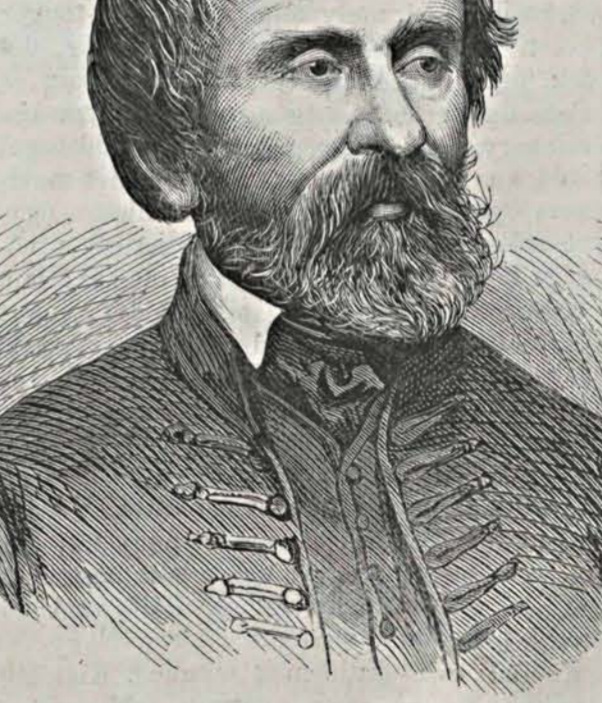
Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságokk illetőleg: Egy négysszer használt petit sor vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítottik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad Bécseben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígatás után 30 krajczár.

Tarczay Lajos.

A dunántuli reformált magyarságnak fő és egyetlen művelődési helye volt a mult század vége óta, sőt jórésben még most is az, a pápai ref. főtanoda. Márton István, az iskola tulajdonképi alapítója és lelke, ott adta elő e században magyar nyelven legelő-ször a hittant és bölcsészeti, mig nem arról letiltották; Stettner (később Zádor) György ez iskolában tanította 1832-től 1848-ig oly kitünően a jogi tudományokat; Kerkapoly Károly ezen kollégium tanszékéről lépett ama tekintélyes állomásokra, a miket most elfoglal; Bocser István ott adta elő évtizedek óta, most már 7 kötetben megjelent, Magyarország történetét, s végre Tarczay Lajos ott hangoztatta magyar földön legelsőben a hegeli bölcsészeti elveit, mig nem a természettani katedrán a kor színvonalán álló fizikai ismereteit tárta föl az ifjuság előtt.

E tanárok egyik legjelesb-jét, Tarczay Lajost mutatjuk be ez alkalommal e lap olvasóinak. Annyival méltóbb ezt tennünk, mert Tarczayban a pápai főtanodának majdnem második alapítóját tekinthetjük, a ki 35 évi szakadatlan tanárkodása alatt új, virágzó korszakot alkotott e tanoda életében. Ez idő óta nem lehet érinteni ez iskola kül- és beléletét, szellemi és anyagi mozgalmait, gyarapodását a nélkül, hogy egyszersmind Tarczay nevét is ne említenők.

De hosszu bevezetés és dicseget helyett álljanak itt tanu-bizonyosság gyanánt életadatai. Tarczay Lajos Komárommegyében Hetényen született, 1807. deczemb. 6-án, középsorsu tisztess szülöktől; tanulmányait az 5-dik gymn. osztályig Hetényen a ref. lelkésznel, azontul Révkomáromban és Pápán végezte kitünő sikerrel, s még le sem tette hittani vizsgáit, midőn már 1829-ben nyilvános tanító volt a logikából, 1830-31-ben pedig segédtanár a mathesisből. Tanítói foglalkozása mellett senior, mely hivatal már azon időben is nagy felelős-

ágakra, mi közben nagyobb utazást is tett Németországban, s meglátogatta egyebek közt a greifswaldi, göttingeni, giesseni, marburgi és würzburgi akadémiákat is. Hazatérvén s elfoglalván 1833. novemb. 4-én katedráját, — azonnal a főtanoda reformjához fogott s annak állapotait minden

oldalról javítani igyekezett. Nagyrésben az ő munkássága folytán létesült 1838-ban a főiskola kebelében egy kitünő nyomda, melynek termékei a főváros kitünőbb nyomtatványaiával vetélkedtek; az ő ösztönzésére született meg 1840-ben az ifjusági „képzőtársulat”, melynek mindaddig elnöke is volt, mig nem irodalmi s egyéb foglalkozásai minden üres idejét igénybe nem vették. E társulat megalapításában és tovább fejlesztésében nagy segélyére voltak Jókai, Petőfi, Kerkapoly Károly, Orlai Petrich stb.

Ő vitte be hosszas küzdés után e tanodába a testgyakorlat, mely magyar földön egyike a legregiebbeknek s nagyság tekintetében prot. iskoláinkéi még most is aligha mulják fölül. Ezenkívül gazdasági mintaiskolát is akart szervezni (s néhány évig elő is adta a gazdaságot), de ez aztán csak terv maradt. Segitette megszerezni ama gyönyörű telket, melyen a tanoda új épülete, testgyakordája stb. áll, és az építés gondjából is tetemes rész jutott ki számára.

Azt említenem sem kell, hogy a természettani muzeumot — mint szakmájába vágót — az iskola pénzerejéhez mérve, elég érdekes felszerelt, s abba több érdekes régiséget is, mint p. o. Sajnovics János magyar jezsuitának azon távcsövét, melylyel 1770-ben a legelső észak-sarki expedicióban résztvett, megszerezte. E mellett a város életében s a szegényebb tanuló iránti kész segélyben maradandó érdemei vannak. Petőfi is nem egyszert emliti leveleiben a jó Tarczay tanárt, ki neki Pápán megélhetési módot szerzett.

E közben 1846-ban meghívta a pozsonyi ágost. hitv. lyeum természettan tanárául, 1852-ben pedig megkínálták a soproni kerületi tanfelügyelőséggel, de egyik ajánlatot sem fogadta el. Amazt nem, mivel Pápát nem akarta odahagyni, emezt pedig a kézi miatt, mely neki felajánlotta.

Ennyit főbb vonásokban az iskola körüli munkálkodásáról. Lássuk most másféle tevékenységét, mely már általánosabb, de alapjában mégis az iskolákra ható volt, s ez: irodalmi működése.

Első, figyelmet ébresztett, fellépése egy polemikus dolgozat volt 1836-ban, a „Tudományos Gyűjtemény”-ben, mely immár irodalomtörténeti ténnyé vált, miután abban indult meg először magyar földön a hegei bölcsészet. Németh János, a pápai tanszéken elődje, kikapkodott töredékeket közölt kéziratából a „Tud. Gyűjt.”-ben, mely támadást Tarczy diadallal vette vissza, habár rossz következményeit sejtette is. — Nemsokára ugyanis kitört ellene a „szent vizsgálat”, mely az „istentagadó” hegei elvek hirdetését botrányosnak vélte Márton utóda szájából, s Erdélyiként megtörtént az, hogy egyenesen a bölcsészek által lett eltiltva e tan hirdetésétől azon egyén, ki „azt világhírben fölfogva első tanította, miért a tudományos világ halálját ki is vitta magának.” Tarczy ekkor vissza is vonult e tanszéktől, mert a Krug-féle philosophia előadására nem voltak képesek rávenni, de kézirata ma is megvan s ifjabbkori működésének egyik kedves emléke.

1838-ban adta ki *Természetanút* az alkalmazott mathézissal egyesülve, két erős kötetben, Veszprémben s a pápai új nyomdában, melyért még azon év szept. 7-dikén levelező tagjává választotta az akadémia, sőt munkáját kijelölte a 200 aranyos nagy jutalomra is. E műnek második kiadása 1843-ban látott napvilágot, a mikor aztán a nagy jutalmat valóban meg is nyerte. Harmadik újra dolgozott s bővített kiadása most van sajtó alatt s 1870-ben az egész megjelenik.

1838-ban jelent meg még tőle *Népszerű égrajz*, *A német nyelv paradigmatái*; 1839-ben *Gyűjtemény a német költészetből* című ifjúsági német olvasókönyv, melynek 1863-ban már 3-dik kiadása volt közzében. Ugyanekkor (1839.) adta *Elemi ismeretek a természetmányból* s *Elemi számítudomány* című munkáit, mikért 1840-ben már akadémiai rendes tag lett, mely alkalommal székét a *természettani észtanról* cz. értekezéssel (Évkönyvek, V. köt.) foglalta el.

1841-ben adta ki a *Tiszta mértan elemeit*, mely azóta szintén több kiadást ért. 1843-ban a népkönyvtáradó-egyesület jutalmazta 50 aranyval *Népszerű természetanút*, melyet 5 füzetben ki is adott, s melynek 1800 példánya két év alatt elkelt. 1844-ben jött ki tőle *Kis természetan* 3 folyamban, *Földtan* stb.; szerkesztette több évig a *pápai naplót*, melyben népies modorban tartott csillagászati s fizikai czikkeket; dolgozott a *Tudománytárba* észjogi s természet-történeti cikkeket, az *Athenaeumba*, *Függelmezőbe*, *Társalkodóba* stb. E mellett a természettani műszavak alkotásában is tevékeny volt, a mennyiben számos szót készített, a mi általános használatban van, de szerzőjükre ma már senki sem gondol.

Még 1837-ben nyert a Kisfaludy-társaságnál egy széptani művel jutalmat, melyben a *dráma hatását és literaturának drámasegységét* fejtegeti (Élvapok, I. köt.), mely szakbeli munkásságát a művészetek iránti meleg érdeklődés fejti meg.

Újabb időben is több munkája nyert pályadíjat, s ezenkívül a protestans tanügyi mozgalmakban tolla s szóval igen élénk részt vett.

Magánéletéről keveset szólhatunk. Mindenki iránt szíves, előzékeny egyént találunk benne, s e mellett igen ügyes és tapasztalt gazdát, kinek a pápai határban mintagazdasága van. A rendkívül élénk, fürgé tanár börcöllői majorságából jár be nyáron előad-

sokra, s idejének nagy részét ott és szőlője s gyümölcsöse válogatott fái közt tölti.

Mint tanáron semmi hanyatlás nem tapasztalható. Mi, a kik 4—5 év előtt voltunk tanítványai, ép oly érdekes, vonzó és ritka szép előadásról beszélhetünk, mint a 25—30 év előtti tanítványok. Benne a 62 éves embert senki nem keresné, s a bámulatosan konservált test mellett nem is kereshetné. Ohajtjuk, hogy e hasznos élet még sokáig főtartassék a tanügyi, irodalom és általában a közművelődés szolgálatára! *Eötvös Lajos.*

Változik itt minden . . .

Változik itt minden . . . koszorúját a föld A tavasz keléséről ősz ölébe dobja . . . Lányan ring a szellő, — majd haragja felhők Szilaj paripáit kergeti robogva. . . Változik itt minden . . . a könyvből szivárvány, S a mosolyból bánat rezgő könyve válik . . . Csak te maradjál-e, mint a néma bálvány, — Te ne változnál-e, oh ember, halálig?

Szép tavasz mosolyog feletted is . . . ne hidd, Hogy öröké tartson ifjúságod éke! Vágy, remény, szerelem, mi édesen hevit, Alig veszed észre, hogy magát lelté. Tarka képzetidnek hímes lepke-szárnya Őszezűzva, törve, — alig-alig szállhat; Tünik, tünik a nap, — és növekszik árnya, S homlokodon megül, mint sötét bubánát!

Változik itt minden . . . Mit teremte egy kor: Szépet, nagyot, dicsőt, — elnyeli a másik. Épít, épít ez is, — tán fölépül egykor? — Hasztalan! — felé már a sír szája ásit! Nem is vár időre, — maga örli a fát A parányi féreg, hogy omoljon porba . . . Maga dönti le az ember a szent oltárt, Melyre annyi égő áldozatot horda.

Változik itt minden . . . kit ma zeng az ének, Holnap a gyalázat mocsarába dobja . . . S hol a máglya égett, — Hussznak, Galilének: — Ott emelkedik ma a dicsőség szobra. — Egy marad örök csak, — minek vége nincsen: Őnzésed oh ember! — mely mindent boszoros . . . S a te nagy szerelmed, oh hatalmas Isten! Mely fölelem ismét a porból magához.

Illyés Bálint.

A hirkániai sivatag.

Irta VÁMBÉRY ÁRMÁN.

E név alatt azt a nagy földterületet szokták érteni, mely kelet felé a Káspi-tenger keleti partjaitól az Oxus bal partjáig, dél felé pedig az Aral-tóttól Afghansztánig és Persiáig terjed. Legnagyobb hosszúsága mintegy 600, szélessége majdnem 400 angol földrajzi mfd. E roppant nagy terület majdnem egészen pusztaságnak mondható, egy részről földének sivar, terméketlen minősége következtében, másrésztől meg az állandóan letelepült lakosság teljes hiánya miatt is; elannyira, hogy a földgömb e részén való lakásnak, — hol az ember néha két-három hétig folytonosan utazhatik, a mig egy embertársára vagy valami lakhelyre akad, — már csak a gondolata is borzasztó. A sivatag földrajzi képeinek változatossága egyenlő arányban áll annak nagy terjedelmével. A Káspi-tenger keleti part hosszában a talaj vagy kemény agyagból áll, vagy keveses, és lapályosságát csak a Nagy- és Kis-Balkán szakítja meg némileg. Kissé tovább lefelé a szem gyakran találkozik a homok-halmok ama végtelen sorával, melyek két-háromszáz lábnyira emelkedvén, a legborzasztóbb és legveszélyesebb akadályul szolgálnak az utazóknak, rézint feneketlen, finom homok rétegeik által, melyek tova siklanak az emberek és tevék lábai alól és így a biztos állást és járást majdnem lehetetlenné teszik, rézint pedig magasságuk és fekvésük folytonos változása miatt. Egy

mozgó halom-láncolatnak márcsak a gondolata is elég különös ugyan, de mindazáltal tény, hogy a legtapasztaltabb utazó is kénytelen biztos ösvényt követni a hirkániai pusztaságon számukra egy rabszolga, mint egy leölt áldozatnak ruhái és fegyverei. Innen magyarázható ki az a körülmény, mely szerint az utazók minden időben több kedvet mutatnak arra, hogy megküzdjenek mindazon sokféle és különböző veszélyekkel, melyeket a sivatag utjak elébe gördít, mintsem hogy életüket kockára tegyék a puszták lakóival vívandó küzdelemben; és hogy ezt kikerülhessék, vagy a sivatag legborzasztóbb és legelhagyottabbnak látszó területén keresztül veszik utjukat, vagy az évek oly idejét választják, mely legkevésbé kedvező a rablók barangoló vállalatának és legbiztosabb a lassan utazó kereskedőkre nézve.

Szorosan véve állandó ut egy sínesen a hirkániai sivatagon keresztül; csakis a kiindulási pontok nem változtak az utolsó századokban sem Khiva, sem Persia felől. Persiában Asztrabad, Dereghuz és Meshed; Khivában Hezaresip, Medemin és Porszu ismeretesek, mint indulási helyek. A régibb időben e városok kereskedelmi piacok voltak Persia és Kharezem között; mai napság egészen elvesztették jelentőségüket, és Meshed kivételével, jelentéktelen helyek, hol a szegényes és nyomoruságos kinézésű karavánok szoktak összegyűlni, hogy holmi olesó portékkakkal telt mállákat szállítsanak Iranból az Oxus partjaira és megfordítva. — E vidéken két különböző osztályú utazók szoktak megfordulni: 1. Közép-Ázsia benszállottai, kik Persiába utaznak és a kiknek egyetlen ellenségük a rosz idő; és 2. a Khivába menő persák, a kik abban a kettős veszedelemben forognak, hogy vagy egy homokzivatart temeti el őket, szomszagtól megöletve, vagy pedig lánczokba verve a khivai rabszolga vásárra kerülnek. Az utóbbiaknak tehát legtöbb okuk van félni a hirkániai pusztaságon átvivó utól, hanem azért az utasok mindkét említett osztálya egyenlő aggodalmas gondossággal teszi meg a szükséges előkészületeket, s mindkettőt teljesen meg van győződve a rájuk várakozó vállalat veszélyes voltáról.

Az előbb említett három kiindulási pontot véve fel, mindjárt az elsővel fogom elkezdni és elvezetem olvasóimat Asztrabadtól Medeminbe, a khivai khánság legdélibb pontjához, mely a fővárostól csak két napi lovaglásnyira van. Mindenekelőtt a karaván jól teszi, ha biztosítja magának valamely hatalmas és befolyásos turkomán főnök barátságát a Yomut-törzsből, ki aztán törzsefeleivel véd kísérettel fog szolgálni, mindig körül fogja a megterhelt tevék sorát az utazás alatt, vagy pedig örködve a fölhalmozott mállák felett a sátoranyák között, bármint meghitt barátait legyeknek is ezeken lakói. Nemcsak az árukat szokták a kísérő turkomán főnöknek átadni, hanem még az uti készleteket is, mint a ruhákat, élelmiszereket stb. gondjaira bizzák. A gazdag kereskedő, hogy szegénységet mutathasson és megcsalhassa a kapzsi nomádok szeméit, a leggyarabbb ételekkel él, rongyokba kell öltöznie, a csupasz földön kell aludnia, míg ellenben fizetett kísérője kénye-kedve szerint használja öltönyeit, ágát és enniválóját, — sőt némelyek meg épen a turkomán szolgájának tetteik magukat, s kiállnak mindenféle kemény bánásmódot, csak hogy vagyonukat és életüket megmenthessék. Hanem ez rendszert csak négy vagy öt napig tart, a meddig a karaván elhagyja a táborhelyet, a Görgen és Etrek partjainak zöld legelőit, s bejutott a tulajdonképeni sivatagra, hol egészen a Balkánig sátrakkal és nyájakkal csak igen ritkán találkozik. Az utóbb emli-

követheti, mely sokkal gonoszabb a halálnál, minthogy a puszták zsgóri fiai mindig különösen ügyelnek arra, hogy zsákmányukat valamiképen meg ne őrlejk, sokkal nagyobb hasznot ígérvén számukra egy rabszolga, mint egy leölt áldozatnak ruhái és fegyverei. Innen magyarázható ki az a körülmény, mely szerint az utazók minden időben több kedvet mutatnak arra, hogy megküzdjenek mindazon sokféle és különböző veszélyekkel, melyeket a sivatag utjak elébe gördít, mintsem hogy életüket kockára tegyék a puszták lakóival vívandó küzdelemben; és hogy ezt kikerülhessék, vagy a sivatag legborzasztóbb és legelhagyottabbnak látszó területén keresztül veszik utjukat, vagy az évek oly idejét választják, mely legkevésbé kedvező a rablók barangoló vállalatának és legbiztosabb a lassan utazó kereskedőkre nézve.

Szorosan véve állandó ut egy sínesen a hirkániai sivatagon keresztül; csakis a kiindulási pontok nem változtak az utolsó századokban sem Khiva, sem Persia felől. Persiában Asztrabad, Dereghuz és Meshed; Khivában Hezaresip, Medemin és Porszu ismeretesek, mint indulási helyek. A régibb időben e városok kereskedelmi piacok voltak Persia és Kharezem között; mai napság egészen elvesztették jelentőségüket, és Meshed kivételével, jelentéktelen helyek, hol a szegényes és nyomoruságos kinézésű karavánok szoktak összegyűlni, hogy holmi olesó portékkakkal telt mállákat szállítsanak Iranból az Oxus partjaira és megfordítva. — E vidéken két különböző osztályú utazók szoktak megfordulni: 1. Közép-Ázsia benszállottai, kik Persiába utaznak és a kiknek egyetlen ellenségük a rosz idő; és 2. a Khivába menő persák, a kik abban a kettős veszedelemben forognak, hogy vagy egy homokzivatart temeti el őket, szomszagtól megöletve, vagy pedig lánczokba verve a khivai rabszolga vásárra kerülnek. Az utóbbiaknak tehát legtöbb okuk van félni a hirkániai pusztaságon átvivó utól, hanem azért az utasok mindkét említett osztálya egyenlő aggodalmas gondossággal teszi meg a szükséges előkészületeket, s mindkettőt teljesen meg van győződve a rájuk várakozó vállalat veszélyes voltáról.

Az előbb említett három kiindulási pontot véve fel, mindjárt az elsővel fogom elkezdni és elvezetem olvasóimat Asztrabadtól Medeminbe, a khivai khánság legdélibb pontjához, mely a fővárostól csak két napi lovaglásnyira van. Mindenekelőtt a karaván jól teszi, ha biztosítja magának valamely hatalmas és befolyásos turkomán főnök barátságát a Yomut-törzsből, ki aztán törzsefeleivel véd kísérettel fog szolgálni, mindig körül fogja a megterhelt tevék sorát az utazás alatt, vagy pedig örködve a fölhalmozott mállák felett a sátoranyák között, bármint meghitt barátait legyeknek is ezeken lakói. Nemcsak az árukat szokták a kísérő turkomán főnöknek átadni, hanem még az uti készleteket is, mint a ruhákat, élelmiszereket stb. gondjaira bizzák. A gazdag kereskedő, hogy szegénységet mutathasson és megcsalhassa a kapzsi nomádok szeméit, a leggyarabbb ételekkel él, rongyokba kell öltöznie, a csupasz földön kell aludnia, míg ellenben fizetett kísérője kénye-kedve szerint használja öltönyeit, ágát és enniválóját, — sőt némelyek meg épen a turkomán szolgájának tetteik magukat, s kiállnak mindenféle kemény bánásmódot, csak hogy vagyonukat és életüket megmenthessék. Hanem ez rendszert csak négy vagy öt napig tart, a meddig a karaván elhagyja a táborhelyet, a Görgen és Etrek partjainak zöld legelőit, s bejutott a tulajdonképeni sivatagra, hol egészen a Balkánig sátrakkal és nyájakkal csak igen ritkán találkozik. Az utóbb emli-

tett hegység keleti lejtőin april havában elég zöldség található, de májusban már minden el van száradva és aszva, a fű is ritkává lesz, ép mint egy korty megiható víz. Ez is főoka annak, hogy a karavánok miért utaznak az évek épen ebben a szakában, a betegeskedő (maródi) turkománok nem lévén képesek lovaik számára eleséget kapni, mig ellenben a tevék bogáncssal is beérnek, ami pedig ott bőven található mindenfelé. Könnyen felfogható tehát, hogy minél borzasztóbb és iszonyatosabb a sivatag természeti állapota, annál biztosabb lesz az az emberek gonosz-sága ellen. Az utazók türelmesen küzdenek hőséggel, lázt hozó szelekkel, homok-zivatárokkal és vízhiánnyal, csak a kegyetlen rablók megtámadásai ellen legyeknek biztosítva. Ez ut viztelen részét rendszeren az Etrek partjaitól a khivai határokig számítják, hol már mesterséges csatornák vezetik szét az Oxus tiszta hullámain, de ugy hiszem, hogy néhány jó izüi forrás a Balkán déli lejtőin is található, melyeket nagy titokban tart és igen szigorúan őriz a Yomutok egy bizonyos ága, mely — miként nekem mondták — örökben birja azokat. Ha nem csalódom, az előbb említett hegylánc északi oldalán is lenni kell vagy egy forrásnak, vagy valami víztartónak, hanem ezeken kívül egyetlen csepp iható folyadék sem található egész uton, melynek hossza 300 mfd, és a melyet igen ritkán lehet 10—12 napnál kevesebb idő alatt hátra hagyni. (Vége köv.)

Képek a Kaukásusból.

I. Egy tatár város.

Ezelőtt néhány hónappal tért vissza Vereshcsagin, az orosz festő, Turkesztánból szt. Pétervárra. Tashkandból, Szamarkandból és a Jaxartan egész környékéből, melyet egykor Vambéry Ármán hazánkja is beutazott, egy jó rakás rajtot hozott magával, melyeket az ahoz értők nem győznek eléggé dicsérni. Főkép a különböző népjárat ismerető jellegű s azok sajátosságait és szokásait adta hoven vissza, a min egyébiránt nincs mit csodálkoznunk, mert Vereshcsagin épen a különböző néptypusok jellemzésében oly mester, hogy e téren őt alig mulja felül valaki. Mi a jeles művész vázlatából néhány oly képet számdékozunk bemutatni, melyek nemcsak művészi becseknél, hanem egyszerűsággal tárgykünl fogva is érdekelni fogják olvasóinkat, mert oly népek életéből vannak merítve, mely a nyelvészet és történelem tanúsága szerint, nemzetünkkel közel rokon. A Kaukáz vidék lakó tatárokat értjük.

Hajdan, mielőtt még mai hazájokat elfoglalták volna, őseink is megfordultak a Kaukáz regényes fekvésű lejtőin és völgyeiben. Az egykori Magyar-vár romjai ma is láthatók a Kaukáz északi vidékén. De különben is azt az egész nagy tartományt, mely a Kaukáz északi és déli oldalán és lábánál érterül, akkor is, most is a velünk törzsrökon turk népségek lakták. Ezek egyik igen jelentékeny ágát képezik a Kaukázus és Elő-Ázsia tatárjai is, kiknek megismeretése és jellemzése Vereshcsagin oly kitünő rajzokat szolgáltat.

Művész utazott Tiflisből, Georgia fővárosából 1865-ben indult el délkelet felé Elizabephton keresztül Shushába, a Kaukázuson tul eső Karabagh tartomány fővárosába. Utazásának főcélja mindig az volt, hogy a tatárok sajátosságaival minél közelebbről megismerkedhessék s ezért el is érte. Az általa készített rajzok meglepő hűséggel érzékeltetnek mindent és minden tekintetben jellemzők. Ez alkalommal Shushába követjük őt, hol a már említett czéllal hosszabb ideig tartózkodott s a mint a következős bezonyította, nem is eredménytelenül.

Shusha, az egykori Karabagh khánság fővárosa egy meglehetősen magas, meredek lejtőjű hegyen fekszik s jól meg van erősítve. A többi Kaukázson tul városoktól, mint pl. Erivántól, Nachitcsévántól és Elizabepholtól sok tekintetben lényegesen különbözik. Mert az utóbbiakban a házak mindenütt aprók és alacsonyak s többnyire földből vagy vályogból épültek; igen csekély számú ablaknyílásokkal és alacsony fedelkekkel vannak ellátva; végre az utcák keskenyek, gör-

bék, piszkosak, csak ritka helyen vannak kikövezve. Mig ellenben Shushában az utcák egyenesek, a házak többnyire nagyok, gyakran csinosak és ablakokkal is bőségesen el vannak látva, köböl épültek s az utcák is többnyire kockakövekkel vannak kirakva. A házak fedelái olyanok, mint nálunk Európában és rendszeren zsindelelyből vannak.

Első tekintetre fejte nehéz a tatárok házáit az örményekétől megkülönböztetni, de ha belépünk, azonnal tudjuk, hogy hányadán vagyunk. Mert az örmények meglehetősen európai módra szokták bebutorozni lakásaikat és e részben Tiflisz a hangadó, mig ellenben a tatárok példányképtel a persa berendezést tartják szem előtt. Az ellentét e két nemzet között mindenütt feltűnő. A tatár a régihez ragaszkodik; tíz tatár közül alig tud egy oroszul, mig az örmények között alig találunk egyet, ki e nyelvet ne beszélné, vagy legalább ne értene. A tatár szellemileg nagy nehézkességet és ügyefogyosságot áru el; az örmények ellenben élénk, gyors eszjárása van, mely gyakran szikrázik és csillog; e tekintetben a persához hasonlít. De az örménynek ma már alig van tulajdonképeni hazája; ők is szerzte vannak a világon szórva, mint a zsidók. Az örmény szorfelett nyereségvágyó és vastag nyaku önző. A mi a „gscheftelést” illeti, a Kaukázson tul tartományokban még a zsidó sem állja ki vele a versenyt.

Mint mondtuk, Vereshcsagin legfőbb igyekezetét oda irányozta, hogy a tatárok életmódját, szokásait s mindenféle sajátosságait a lehető legközelebbi forrásból megismerhette és e tekintetben a shushai orosz kormányzóknak igen sokat köszönhet. Ez őt sok tekintélyes emberhez elvezet s aztán későbbben a meghívások sem hiányoztak.

„Egykor egy gazdag tatár kereskedő” — írja többek között utazónk — „theira hívott meg bennünket és nála jókora nagy társaságot találtunk összegyűlve. A terem nem valami nagy, de annál elegánsabb volt. A meghívottak a falak hosszában voltak letelepedve s mindnyájan oly komoly arcot csináltak, mintha épen a legmelységesebb gondolatokba lettek volna merülve; majd mindenik dohányszott vagy csibukból, vagy narghilából (vizepipa); néhányan az olvasóval játszódtak. Elénkbe theát és pilaut hoztak.”

„Egyébiránt e szótlan komolyság a keletieket, s így a tatárokat is nemcsak otthon vagy magán házaknál jellemzi, hanem a nyilvános tea- és kávéházakban is. Leülnek egymás mellé, pipázás s bámulatos nyugalmossal szörpöletik theáikat vagy kávéjokat, óra hosszig elnézőlegelve a latakia illatos füstfelhőt, a nélkül, hogy csak egy szót is szólának egymáshoz.”

„A gazdagabb tatárok háza rendszerint két emeletes; az alsóbb osztályban az istállók, a cselédek szobái és a konyhák vannak; a felső emelet, melyben a család lakik, többnyire mindig nagy orkelylyel van ellátva, melyre egy falépcső vezet fel. Innen egy kis előszobába jutunk, hol mielőtt belépünk, lábbelinket le kell vetnünk és ott kell hagynunk. E szoba már tele van mindenféle edénynyel; a legkülönbözőbb alakú és nagyságú korsók, leveses talak, eszések, mosdó medencék stb. láthatók itt. Az alakok és diszintmények általában véve igen csinosak és kedvesek; e homlok többnyire mind a persa ipar termékei vagy legalább persa minták után készültek.”

„A ki nem tartozik a háziur legközelebbi ismerősei közé, e kis előszobán keresztül juthat a belső terembe, mig a ház barátai minden tekintet nélkül a nagy ablakon át lépnek be, mely a földről a padlásig ér. Ezt a ház legszobább részének tartják és nem ritkán egy egész falat elfoglal, úgy hogy a szobába elég világosság hatolhat be. Az ablaktáblák egy része színes üvegekkel áll, melyek oly módon vannak beöglalva, hogy az egész valami csipkeműre emlékeztet. Az ablak alsó részét föl lehet tolni. Fal és padlás persa izlésű arabeszkkel van díszítve néha oly szembeeső módon s oly alakokkal, melyeket részletesebben leírni restellenék, de néha régi hősök alakjaival is, kik a mesékben és regékben kitünő szerepet játszanak. Csataképeket is láthatunk a híres Nadirshah idejéből; a persák természetesen mindig és mindenütt győzőkként szerepelnek. Ez könnyen kimagyarázható, ha meggondoljuk, hogy Karabagh hosszabb időközé persa uralom alatt állott. A fülkékben mindenféle üveg és porcellán csecsebecsék vannak felállítva, valamint apró székények is; a falakon fegyverek függenek. A talaj szőnyegekkel van borítva és a falak hosszában párnák fekszenek; a tüzhely, mely fölött a persa oroszán búszkélke dik, kiáltó színekkel van befestve. Különbben az csakis szabadszintményül szolgál, mert sohasem ég tűz benne, minthogy rendszeren *maneglikkál*, ércz-

medencékkel fűtenek, melyek izzó szénrel vannak tele. A tatárok már megszokták az ezáltal okozott füstöt.

„Egy gazdag tatár diszterme tehát valóban kellemes benyomást gyakorol a szemlélőre, hanem itt is, mint Keleten mindenütt, mindennek meg van a maga árnyoldala, mely első tekintetre nem tűnik fel. Az elfogadó terem elégans, de a családi szobák piszkosak s kényelmetlenek. Otthon az anya és gyermekei szennyesen és rongyosan járnak, hanem az utcákon már tisztességesebb öltözetben jelennek meg, s ha pedig az asszony látogatába megy, ugyancsak kicsipi magát. Mind a tatár, mind az örmény nők hosszú, bokáig érő fátyolt viselnek, az előbbieket többnyire sávos vagy kockás mintázatú selyemből, az utóbbiak fehér gyapokelméből. Hogy, mint mindenütt, ugy Shushában is, a fátyol kaczerkódásra is használtatik, talán mondanunk is fölösleges.”

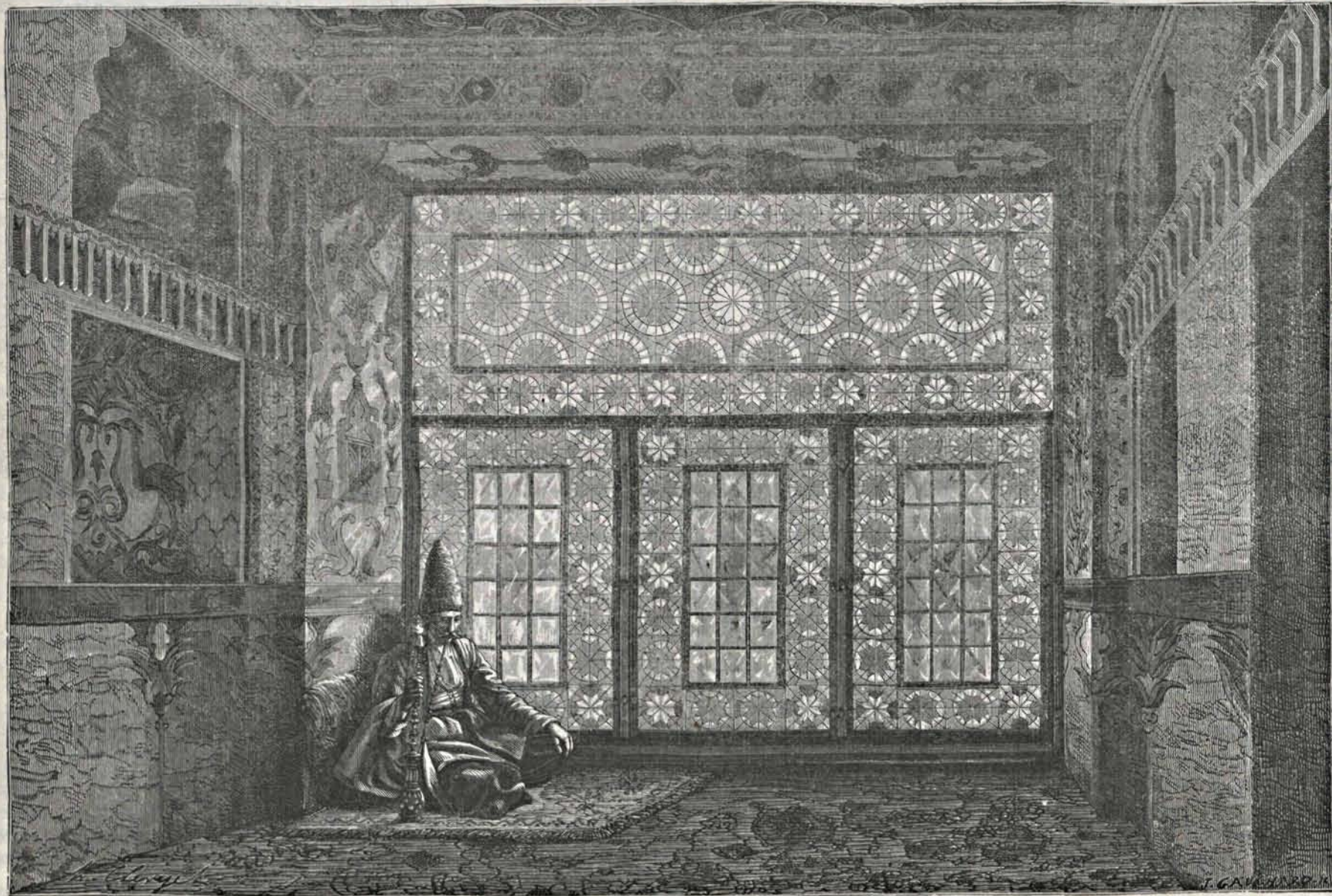
Azt, ki Keletet közelebbről nem ismeri, kezdetben természetesen könnyű szerrrel félre vezet-hetik némely utazók dagályos, fellengős leírásai. Ezek nem győzik eléggé magasztalni a keleti nők oszmányiségét, kellemét és meglepő szépségét.

természet kellemében oly gazdag öblöskékkel el szokták halmozni. A közelgő utas apránként ledob magáról minden melegbőrt, őszi öltönyt darabot, mert a virányok még mindig oly üde zölden mosolyognak ott, mintha mitsem tudnának arról, hogy az ős már majdnem egy hónap előtt sárga és vörös színnel vonta be a fák lombkoronáit. Fehérre meszelt házak, gyönyörű palotáktól beárnyalva, csinos kis kertek, vöröses, lotarolt szőlőlugasok, cser-jék, mezeten sziklatömbök és zordon magaslatok váltakoznak ott kedvesen egymással és a Szela-hegynek csillagfényben ragyogó havas csúcsa oly emlékeket ébreszt föl az utazó lelkében, melyek őt gondolatban a magas északi rideg vidékeire ragadják.

Mindjárt a bemenetnél, a hogy az utazó a regényes fekvésű, de számalomra méltóan rozslul épült d'Ostro erőd és a Rondoni szikla és vár mellett elhalad, elébe tárul ama vidéknek egy jó-kora nagy része, melyet az aggódo kedélyek nap-jainkban egy általános keleti háború vérszjélének tekintenek. A magaslatok bőven meg vannak rakva erődökkel. A Topla-öbölben fekszik az állomás-hajó, az osztrák tengerész-tiszteknek és Sziberiája,

és családi tekintetben egymástól független törzsek között annyi mindenféle érintkezést hoztak létre, melyeket csak a műveltség oldhat szét vagy erő-síthet meg még jobban. A lakosok szerbeknek tekintik magokat. A nemzetiségek eszméjének felbujtogatásával könnyű volt a fiataliságot feliz-gatni, s az ország jobbait is egy czéltalan ellent-állásnak látszólagos czélszerűsége fölül meggyőzni. A nép öntudata fölébredt s nincs többé oly gát, mely azt feltartóztatni képes volna, de igit is van egy olyan, mely a rohanó áradatot a jobb, erőtel-josabb művelődés medrére terelje és a felzudult vak tömeget nem engedi a szomszéd nemzetek durva csordáihoz folyamodni.

A boccaik s különösen pedig Risano lakói a világ legszebb emberei közé tartoznak. Deli, erő-teljes alkatu férfiakat láthatunk ott mindenfelé, kiket festői öltözetek még jobban kiütnet. A nők már nem olyan szépek; a gyöngéd nőiség igit is vaskos lábakon nyugszik, a munka komoly voná-sokat vésett az arcra a ruházatuk sem olyan, hogy egy európai közvetlen közelébe csalhasson. Ha-bár némely nők gazdag piperével tűnek is ki, ezt általában nem tekintetjük mérvadóknak.

Tatár uri lak.

Igaz is, hogy ők az európaiakra sajtóságos, mond-hatónk titkoszerű hatást gyakorolnak, mikor az utcákon látják őket, vagy mikor az erkélyen s a lugasokban elfátyolozva ülnek, vagy végre ünne-pélyek alkalmával a körmenetekben részt vesznek. Sötét szemek oly elbűvölő villognak a sűrű fátyol alatt, hogy akaratlanul is eszünkbe jutnak Hafiz versei. De az istenért, csak közelről ne né-zük meg őket! A ki ezt cselekszi, minden illuzióját el fogja veszteni már csak öltözetük kiállhatatlan illata által is. Sem a férfiak, sem a nők nem ismerik a tisztá, fehér ruhát; még legdrágább ruháikat is éjjel-nappal viselik, míg egészen rongyokká nem hurbolják, s eszükbe sem jut azokat fölvaltani. E nők fájdalom! iszonyu szennyesek a bölcsőtől a koporsóig.

A „Bocca di Cattaro“ és lakói.

II.

A ki szerencsésen ki tudta állani a boccaikhoz vivő utat, mely különösen igit ős felé rendszeren iszonyu viharokkal jár, bizonyára nem fogja tul-zottnak tartani azt a sok dicséretet, melyekkel a

mely az államnak évenként 30,000 forintjába kerül. Castelnuovo és vára Spagnolo, a Meglino melletti görög zárda elragadóan szép fekvése, a zöld hal-mok, a terjedelmes, tükörsíma Teodo-öböl a tulaj-donképeni Zuppával, a Catene-szoros bejárata az átellenben fekvő Perastoval, a barátságos helysé-gek, mint Stolivo, Perzagno, Dobrota, Mula s végre maga Cattaro erődítményeivel, s a város fölött emelkedő meredek szikláival el fogják ugyan bájolni a leküldött katonákat, de csak azért, hogy épen oly hamar kiábrándítsák, mielőzt a száraz-földre léptek. A mi a fedélzetten a fürkésző tekintet előtt rejtve maradt — a kopasz tetők, t. i. és a roz-sz utak — azok ezentúl mindennapi lakásul fognak szolgálni.

Dalmáciának egyetlen kerületében sincs any-nyra kifejlöve a szláv nemzeti önértet, mint Cattaro környékén. Alkotmányra kikötötte a szláv nyelv használhatóságát és az itt sokkal inkább meg-maradt az általános használatban, mint Ragusában, a szláv Athénben, hol a tanács végzése követke-ztében minden hivatalos okmányt olasz nyelven kellett szerkeszteni. A vallásban, nyelvben és szo-kásokban nyilvánuló kölcsönös viszonyok, az anyagi

Tekintsük meg futólagosan a cattarói kerüle-teteket egyes helységeit is. Risano kised me-ző-városka 1000-nél valamivel több lakóval. A rómaiak, a kiknek itt egykor telepők volt, Rhi-ziniunak vagy Rhizonusnak és a cattarói öblöt Sinus Rhizonicusnak nevezik. Meglepető látvány kinálkozik a szemlélőnek, a mint a Catenen át-halad; jobbra Cattaro felé minden zölddel van szegélyezve, míg balra Risano felé csak szür-kén összevissza hányt-vetett sziklákat láthat. Ri-sanótól északra, Hercegovina, Grahovo és Mon-tenegró által körülövezve él a crivosciának vad pásztornépe. Eredetüket ők magok török menekül-tektől származtatják; ha szomszédokkal folytatott örökös, elkeseredett harcaikra gondolunk, e szár-maztatást könnyen elhíhetjük. Lakaik apró, egy-másra dobott kődarabokból épült házikók, me-lyeknek egyik oldala rendszeren egy sziklafalhoz támaszkodik. Fegyvereiket éjjel sem hagyják el maguktól; az elválhatatlan töltött puská ott fekszik mellettük s a pisztolyok ott leskelődnek öveik-ben. Bátoraságukról és merészsgükről mesés dol-gokat beszélnek.

A több helységből álló s mintegy 4000 lakó-

val bíró Zuppa község nem ok nélkül tartható a kerület gabnátárának. A völgy termékeny, csak-hogy nem igen jól művelik; a lakosok durvák s fék-telenek s az elégtelenség élén majd mindig ők foglalja Pastrovicchio községet is, melynek 2900 lakója van. Ezek a zuppanézeknek és crivosciánoknak sem-mit sem engednek a vad-ság és hajthatat-lanság tekintetében.

Montenegró közelsége, valamint saját élet-módjuk is eléggé ki-magyarázza féktelen vad-ságukat és oly gyakran borzasztó ke-gyetlenséggel vívott harcaikat. A vérboszu egyes esetekben még most is előfordul-nak. A szigorú tör-vények, melyek ez utá-latos szokás ellen Dal-máciában és Monte-negróban fennállanak, még eddig tehetet-leknek bizonyultak be.

Cattaro, szlávul Kotor, a rómaiak As-crivuma, csinos kis vá-ros 1800 lakóval. A 11-dik századig, mely-ben köztársaságga alakult, kemény harczokat kellett vívnia a száraz-czénokkal és bozsnay-kokkal. A 12-ik század elején számtalan harcz után a görög császárok hatalmába került, azután Szerbia, Magyarország s végre Velencez kezére ju-tott. 1806-ban az oroszok egy évig bírták. 1814-ben a montenegróiak foglalták el s csak heves harczok után vonultak vissza az osztrák csapatok elől.

ott régebben is volt valami gyarmat. Idők folytá-val nehéz harczokat kellett a törökökkel, spanyo-lokkal és velencezsekkel vívnia. Spagnolo vára most is áll, mint a spanyolok örök emléke és festői fekvésével elbűvöli az utazó szemeit. E várat

Tatár kávéház.

1538-ban építették a spanyolok, de már egy évvel azután Chaireddin Barbarossa török admirál ostrommal vevé be azt.

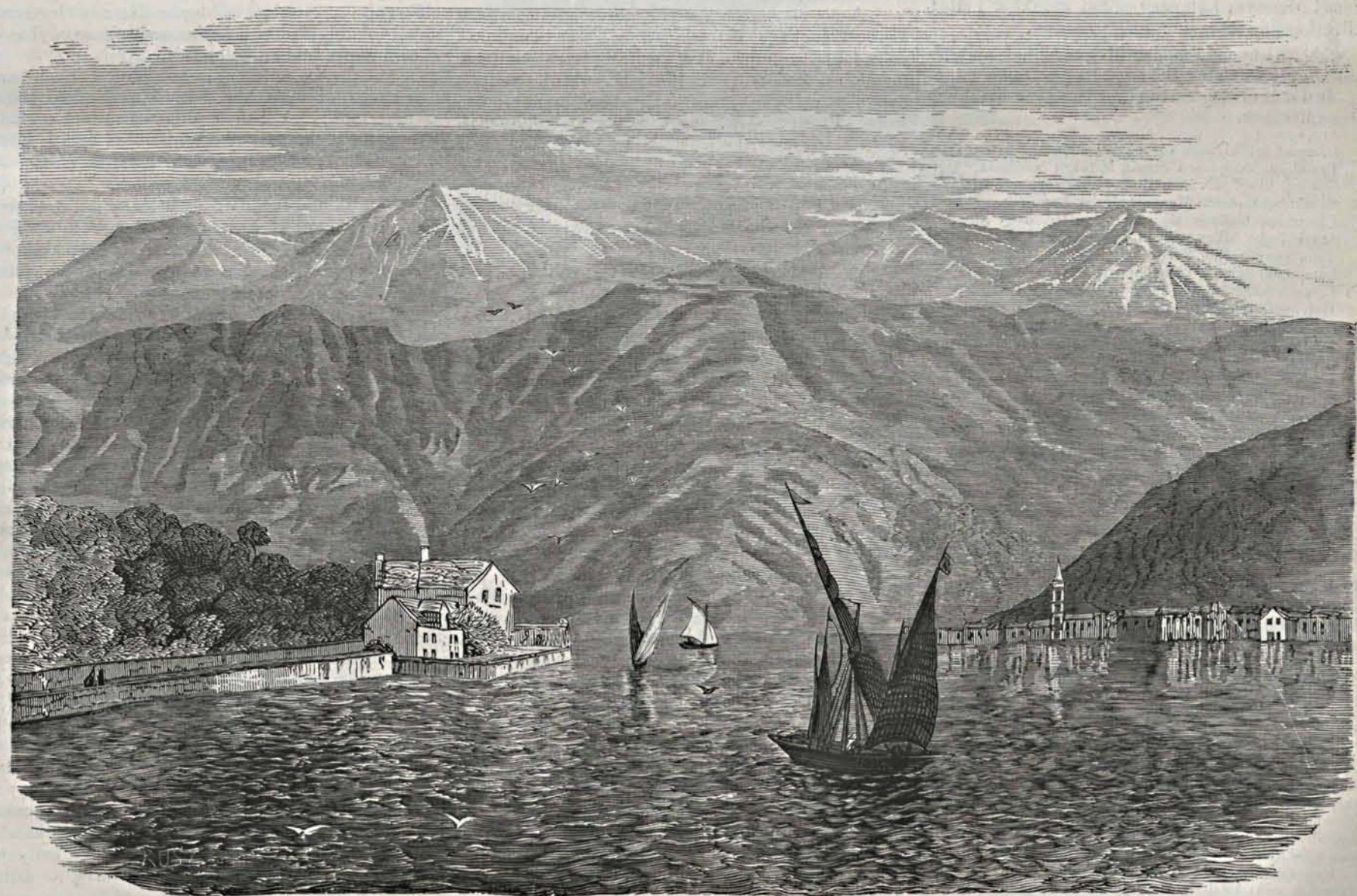
A jelen mozgalom élén álló férfiak mind Zuppából, Risanoból és Pastrovicchióból valók. A

hajlukinak (rablók) a legerősebb kontingenst. Féktelen szenvedélyök valamely előbb elfogadott vélemény vagy elv iránt, vallásuk, mely őket szomszédaitól elkülöníti s azután a szomszéd országok hasonlító lakosai felé való gravitálás, melyet épen e vallás idéz elő, ezenkívül a nagyobbára tudatlan papság, melynek ők vakon engedelmessé-nek, a sok mindenféle igazgatásnak igen alkal-mas tört nyitnak ott. Aztán meg azok az arany keresztek is je-lentenek ám valamit, melyek egy-egy pópa mellén fityegnek. Nem állíthatjuk ugyan egész határozottsággal, hogy e kereszteket muszka ötvösök kovácsolták volna, de a hála leg-szebb kötelessége az embernek, és így nem csodálhatjuk, hogy a gyámolítást élvező egyház a nagyellkü adományozó iránti há-lából olyszzerű spek-tákulumokat rendez, mint a mostani lázadás. Mert hogy itt az osztrák hivatalnokok szigorú-ságán és kimélytelensé-gén kívül az orosz kor-mány tisztátalan keze is működött, kétségbe-vonhatatlan tény. S. L.

Régi mértékes vers.

Apáczaí Cséri Jánosnak egy költeménye.

A régi görög és római mértékű versekre kívá-lóan alkalmassá teszi nyelvünket gördülékeny,

Bocca di Cattaro.

Castelnuovo, szlávul Novi, a negyedik járás fővárosa. E városkát 600 lélek lakja, pedig ha ter-jedelméből ítélnénk, egykor sokkal több lakója lehetett. Alapítását Tvariko nevű szerb királynak (1373.) tulajdonítják, de neve azt mutatja, hogy

lakosok majdnem kizárólag a görög nem egyesült vallás hívei. Dalmáciának legvadabb és legféle-mesebb törzsei, nemcsak itt, a hol a többséget ők alkotják, hanem másutt is, hol kisebbségben van-nak, e vallás híveiből állanak. Ők szolgáltatják a

könnyű folyamata s egyszerűsége mellett főleg az, hogy bennő a hangmérő nem a hangsúlyon ala-pul, mint az európai nyugoti nyelvekben, hanem a szótag-súlyon, mely vagy a magánhangzók hosszúsá-gában, vagy a mássalhangzók torlódásában áll. A

Arad-hegyalja.

I.

Nincs talán egy talpalatnyi föld hazánkban, melyről a természet ildó kézzel nem gondoskodott volna; lépésről lépésre találunk egy nyomot, hová a gondviselés egy kincset ültetett.

A vidék, melyről néhány sorban megemlékeztünk, az áldottabbak között nem utolsó helyet foglal. Mindabból jutott ide egy kevés, mi egy vidéket természetrajzi, nemzetgazdasági, történelmi és társadalmi tekintetből nevéssé, kedvelté, keresetté tehet. . .

Arad-hegyalja a megyének legszebb és legjelentékenyebb része. A székvárosok az erdélyi vasut közvetlen szomszédságba hozta, a mi a természetből bőkezű megáldott vidék jövőjére elvitathatlan fontossággal bír.

A Pesttől le, Arad felé futó 36—40 mérföldnyi róma itt kezd kikapaszkodni a simából s szeszélyes lánccolatok s erdővel szegett szelíd hajlatu gerinceivel benyúlik az erdélyi hegyvidékre, — itt még csak aranyfűrtű borogót és százasos tölgyeket, cserfákat, — beljebb aztán kőszentet, sőt és aranyat horolva hátán és gyomrában.

A hegyalja, közvetlen a hegyek tövében nyúlik el, igénytelen helységeivel, melyek nagyobb része azonban a mult idők viharos napjaiban igen jelentékeny szerepet játszott, — szeszélyesen bszegve a szelíd borulattal lehajló hegy oldalát és lábait. Czikünk térképe kezdődik az aranyzinü asztali bort termő Magyaránál s keresztül a szomorú jelenü Világos, vörösbortól híres Gyorok és Ménesen, — végződik Radnával, hol a háttérben egy kiülő bérce-csúcson igénytelen falu feje fölött sötétlik Solymos rom vára, megbarant falaiival.

A vidék kiváló nemzetgazdasági foglalkozása a *bortermelés* s legkifutottabb és kiterjedtebb ipar-üzése a *hordó-készítés*; makkos erdőiben nem jelentéktelen gazdasági foglalkozás a *sörténytésztés*.

Lakosai a nemzetiségek keveréke s nyelvöket Bábeltől hozták. Ez áll átjáróban az egész megyéről, melyből, ha Miletics kérdése érvényre emelkednék, legalább hat kisebb fejedelemség kerülne ki.

A ma már (pen semmi jelentőséggel nem bíró kis helységeknek története vissza vezet bennünket századokkal s multjokat a jelenlét összehasonlítva, fogalmunk lehet a földforradalmokról, melyek hegyeket elnyelő tengereket produkálnak, elpusztítva, elseperve a mi nagy volt s új hatalmakat, új erőket teremtve a semmiből.

Arad-hegyaljának középpontja Gyorok, széreny kis mezőváros, az erdélyi vasut első állomása, honnét a városi kirándulókat oldalal „bérkoosi“ valóóság városi árszabálytalanság szerint hordják a szomszéd helységekbe.

A kis város sorsa Ménesével volt hajdanta összekötve, a mennyiben — Bél Mátyás szerint — Gyorok bele tartozott a ménesi promontoriumba. Még az 1741-iki borárlimitálásnál is mint Ménes „tartozéka“ szerepel s bora Ménesével egy árba szabályoztatott. Egy nem sokkal későbbi okmányban már Gyorok „oppidumnak“ van nevezve s feje fölé került Ménesnek, a mennyiben ez mai napig is csak „falu.“

Jelen történetéből annyi a nevezetes, hogy a közel multban urat cserélt. Edelspachorok helyett jelenleg Nádasdi a kezúr, s a kis város nevezetes napjai közé tartozik, mikor a „gróf“ megszerencselteit látogatásával.

A kis városban, melynek szép fekvésü piaczán és fő-utcáján esős időben sebes rohamu patak zúg keresztül — három templom van; katolikus, reformatus és egy oláh, melyek a lakosok díszérendő tolerantiájából még az esteli harangozást is egymás közt boosztva teljesítik.

Az urasági kastély mult századi épület, kupolyás boltozatu nagy teremmel; falain alig kivehető kopott freskók, s a freskók alatt ódivatu butor darabokkal. Művészeti vagy régészeti kincseket nem gyűjtöttek bele; legalább nyoma sincs effélelnek.

A nagy kapu melletti portás tornyot jelenleg cseréptál-raktáru használják a fazekasok, — a nagyot fordult új világ élelmessége régi hasznontalanságot ekepen hasznosítván.

Jelen épület a Markovics-féle kastély, ritka szép vadgostenyé fiával s kórté alakított udvarával. Jelenleg a nemrég elhunyt Markovics szeptemvir özvegye lakik benne egyedül, s a nemesszívű nőnek jótévkéit a környék szegényei áldólag emlegetik.

Gyoroknak, — szembe nézve a hegyekkel — balról szomszédja Kuvin és Kovaszincz; jobb oldalán pedig az országírú Ménes lapul megszerény, rongyos szalma-földül házaival.

Ménes már az első századokban, mint a jövendőmi rubrikák egyik nyomós tétele szerepelt; a ménesi szőlőművelésre legrégibb okmányok figyelemzetnek s magába ölelvén Gyorok és Paulis beültetett szőlőterkeit, a hazai bortermelés egyik legháladatosabb földje volt. Bél Mátyás sokat foglalkozik vele s az 1741-iki országos árlimitálásnál csak a ménesi, s illetőleg gyorok-paulisi és a budai borok itezéje méretett 6 krajczáron (két garas) a többi promontoriumok bora pedig az egész országban 5 krajczárért adatott.

A mult század végén, Bibics főispánsága alatt a megyei gyűlések is sokszor tartattak Ménesen, hihetőleg kollekes fekvése, a táj kedvessége s a levegő egészséges tisztasága, üdésége miatt.

Mai, semmivel nem törődő s napról napra boldog reményben élő ólah lakosai boruk egykori s mostani széles híréről csak annyi tudomással bírnak, hogy szőlőjük törkölyéből fölséges — pálinka főzetik. . .

Kuvinnak, o széleson elterjedt oláh falunak a nevezetességéből csak annyi jutott, hogy határára kezdődik az aradi hegyek legmagasabb gerinceze a „Kecskés“, mely másik végével átnyúlik Gyorok felső határába.

A Kecskésről többféle népmonda kering, melyeket a babonás nép, rémletes dolgokkal garnirova különböző variatiookban, szájról szájra hátra hngy. En többet hallottam; — egy közülük némi költői refrainnal csattan.

Egy pásztor-legény megszerette egy gazda ember leányát. A gazda ember felesége pedig bszorkány volt, és jobban szerette volna a legényt magának, mint leányának. Férjét tehát reá birta, hogy a leányt, a kit ez fölötté nagyon szeretett, — elttete a háztól valami hegyhasadékba, a hol jó levegővel a jó isten, kenyérral és vízzel pedig a jószívü apa táplálta nagy titokban.

A bszorkány pedig ezt mind nagyon jól tudta; de nem volt veszedelmes a dolog, mivel hogy a legény semmit se sejtett. E közben pedig a legény egyre eljárt a házhöz, mert az öregasszony jó szóval tartotta, hogy a leány majd csak előkerül. — S minél többször látta a legényt, annál inkább éledett a hamu az öregasszonyban s napról napra jobban bolondult.

Egyszer az apja megint kenyeret vitt a leánynek a lehajlalt a patakba, hogy korsóját friss vízzel megmorisitse. . . Abban a pillanatban reá szakadt a hegyhasadék egyik oldala. Többet nem is látta a napvilágot; az öregasszony haragja elérte. A sziklát ó borította rá vihar képeben.

A sziklafal leomlott, és a leány kifutott rejtétekéből s elkezdett egész erejéből fölfelé futni a hegyen; föl arra felé, a hol a legény kecskét szokta őrizni. Bozzeg a gonosz asszony se vette tréfára a dolgot, utána a leányt.

Hegydalában apró bokrok, bozók növekednek, — bokroknak tüskés ágai vannak, — a tüskék meg-megakaszották futabán a leányt; a vihar pedig szépen elröpült fölöttük s nyomról nyomra inkább beérte már a menekülő.

Akkor már a legény a hegy tetejéről észre vette a bajt s tüskén-bokron keresztül rohant a leány elébe s már csak az hiányzott, hogy a karjaiba ölelje, — mikor a vénasszony egyszerre meg-hasította a hegyet közöttük s a leány hanyatt-homlok a mélységbe bukkott. A pásztor fia utána ugrott s egymásé lettek a — másvilág.

A gonosz indulatu anya, hogy nyoma se maradjon a szerelmesek emlékének, a hogy tetején legelő kecskéket mind kövekké változtatta s ezzel épen maga ellen cselekedett, mert a sziklahasadék és a kecskékből lett kődarabokról — mikkel a hegy-teteje egész tele van, — maig is beszélik a történetet pásztor legények, kik a „Kecskés“ tetején legeltetik nyájukat, vagy oda följárnak a kamarális erdőkbe — urasági fát lopni.

A Kecskés tetejéről megfizethetlen kílátás nyílik befelé az alantabbi hegytetőkre, a tölgyek közé bujt kladovai völgybe; lefelé a hegylábánál szeliden fekvő Gyorok s a távol ködéből kikandikáló Aradra, s tulnan a széles síkra, melynek öleiben szeszélyes hajlásokkal kanyarog a szilaj Maros.

Idogenek rendszeren megmászják a „Kecskés“-t s bevésélt nevéket az elhagyott s félig-meddig föltüzelt pásztor kunyhó ajtajába és oldalába, mely a hegy legmagasabb pontját foglalja el. Legalább száz kezdő betűt olvastam meg rajta s közben-közben két betűt egy primitív faragásu szív-várral bekerítve.

E kunyhó ajtaja: Arad zugligetének — Normafája.

Kuvin után, Világoson innen terül el Kovaszincz; oláh falu, lépten-nyomon tele mesés, csodás pontokkal, melyekről a babonás lakosok rémletes, de többnyire szerelmi történettel bszótt dolgokat tudnak beszélni.

Itt van egy kut, a „funtina fata“, melybe egy menyasszony esküvéje napján ölte magát, mert nem akart az „ördög“-höz feleségül menni, a ki őt urfi képeben elcsábította. Bszólnék egy tündér várról is, mely a hegytetőn állott s ma már csak a sáncz van körülötte.

Okmányaink — Katona említi, — beszélnek egy kovaszinczi várról; de épülés, pusztulása és története egyaránt homályban van.

A hegyek aljában, a falu északkeleti oldalán egy „török mecset“ romja van, mely álló, de már meglyukatott, pyramidalaku kőtoronyával, egy nyoma az 1600-as években itt nagyon elhatárolódott török uralmonak.

A rom egy magyar regényben is szerepel, — szerzőjére nem emlékezem, de a történetet úgy csinálta hozzá az író, a mi ép ugy nem lehet hiteles, mint az a különféle borzalmas história, a miktet kíváncsiaknak, a bszorkányok, tündérek és ördögökről még maig is sokat tartó lakosok egy-egy hatosért elmesélnek.

A rom mellett van a hegyoldalban egy régi temető s hajdan a lakosok halottaikat a romnak egy épen álló ajtaján keresztül vitték a temetőbe, hogy a halott — vissza ne járjon.

E praktikus gondolatnak, mondják haszna volt. (Folyt. köv.)

A szélnek vizemelésre használása.

(A „Gazdasági Közöny“-ből.)

Hazánk éghajlatát, nagyon gyér kivétellel olyanakk jellemelhetjük, mely minél szögnyebb az égi áldások nedvadó nemeiben, annál gazdagabb az ugyanazon áldást fogyasztó szelekben, minthogy a természetben mindenütt azon törvényvel találkozunk, hogy a baj közelében az orvosság is jelen van, csak-hogy annak alkalmazási föltételeit nem ismerjük mindig. Ezen törvényt tárgyunkra alkalmazva magamagától öltik föl azon kérdés, vajjon éghajlatunk száraz természetét nem enyhíthetők-e legalább részben azáltal, ha a szelet a vizemelésre felhasználják?

A szélkerekek alkalmazása hazánkban különben sem lévő ritkaság, az azok elő- és föllállításához szükséges szakkezében hiányt aligha szenvednénk, minthogy a Schulhof-féle kútfúrásban a kutak előállításá roppant lendületet nyert; úgy hisze, hogy e két segédeszköz öksze ü alkalmazása mellett, a különben sem túlságos költséget igénylő beruházások mindenesetre kifizetnék magukat; megkísértésük pedig annál kevesebb kockázattal jár, mert az eredmény megítélésén nagyon keveset változtat, ha a kísérletet kicsiben kezdjük és nagyobb mérvben alkalmazására csak akkor megyünk át, midőn a kedvező sikerről többet nem kétkelhetünk.

De minthogy ezen eszme külföldön már tetteleg is gyakorlatban van, de sőt a szélkerekeknek e célra alkalmazása a gazdasági gépészet figyelmét is felébreztette, közlöm itt rajzban Eckert berlini gyártárosnak szélkerékét, mely vasból készíte, könnyűsége, tartóssága és önkormányzó szerkezeténél fogva, az oddigi e nemü kerekek közt mindenesetre első helyen áll, munkaeréjét illetőleg pedig két ember-erővel dolgozván, jó szél mellett óránként 1000—1500 icze, tehát egy nap alatt mintegy 400 akó vizet emel; s daczára annak, hogy a kereket magát 250 tallérral adják, ugyanaz a 200 tallérra tett egyéb beruházásokkal együtt, naponként csak 30 krba kerül — de meg vagyok győződve, hogy hazai gépészeink azt fele áron is kiállíthatnák.

Ezen kerék oly szerkezettel bírván, hogy mi-helyt a szél ereje bizonyos mértékét meghaladott, ne kockázthatnák — ennél sokkal csekélyebb horderejű kísérletekre lettek százezerek kidobva már, holott itt, ha minden ezerek gazda méltatja figyelmére azt, és tesz kísérleteket a viz emelésével, abból idővel az értékes tapasztalatoknak oly tárháza nöheti ki magát, mely egyrészt az országos csatornázás életleléptetésének kitünő szolgálókat és nagybecsi támpontokat nyújthat, másrészt pedig a községyonnak a termelés emelése általi öregbítéséhez nem megvetendő arányban járulhat.

Eckert-féle vizemelő szélkerék.

Egy kis statisztika.

(Vége.)

A hazai népessései mozgalom rövid vázlatá után vessünk egy pillantást az ugynevezett mivellődségi statisztikára, mely az egyházak, iskolák, tanuló és tanítók számával ismert meg. Czikünk erésében is, valamint az oddigiekben az 1868-ban megjelent statisztikai évkönyvet használjuk vezérfonalul.

A lelkészek száma habár látzólag soknak is tetszik, nem oly nagy hazánkban, mint igen sok külföldi államban, különösen pedig, míg a katolikusok közt hazánkban csak minden 1000 emberre esik egy lelkész, addig például Ausztriában már minden 780 emberre esik egy. A protészantoknál nálunk átlag 855 lélekre esik egy pap.

Az összes magyar tartományokban van 3612 kath. plébánia és 821 káplánság, a lelkészek száma 6580 ra megy, ide érve a papnövendékeket is. Görög keleti plébánia és káplánság van 3413, és ebben 3933 lelkész. Evangélikus és reformatus egyház van 3052, és ebben lelkész 3671 — Ide szokták még számítani a szerzeteseket és apácákat is. Egész Magyarországon férfi szerzetesleány van 271, és ebben 2500 szerzetos, női szerzet van 38, — 767 apácával.

Ha most e számokat összeadjuk és hozzá veszzük még az unitárius és mőzesvallású egyházakat és papokat is; következé eredményre jutunk. Van az egész magyar birodalomban 11,468 egyház és plébánia, és 17,937 pap, szerzetos és apáca.

Jut tehát minden 1308 magyarországi lakóra egy egyház, illetőleg egy plébánia és minden 836 lakóra egy papi személy. — Ha tehát az összes e rovat alá eső személyek mind papi teendőkkel foglalkoznának és igen sokan nem élének zárdákban, ugy lelkészek dolgában a legtöbb külföldi állammal versenyezhetnénk, de miután a szerzetesrendek legtöbbjének a nép közvetlen hasznát nem veszi, következéleg lelkészeknek sem nevezhetni, ebben is hátrább állunk a külföldnél.

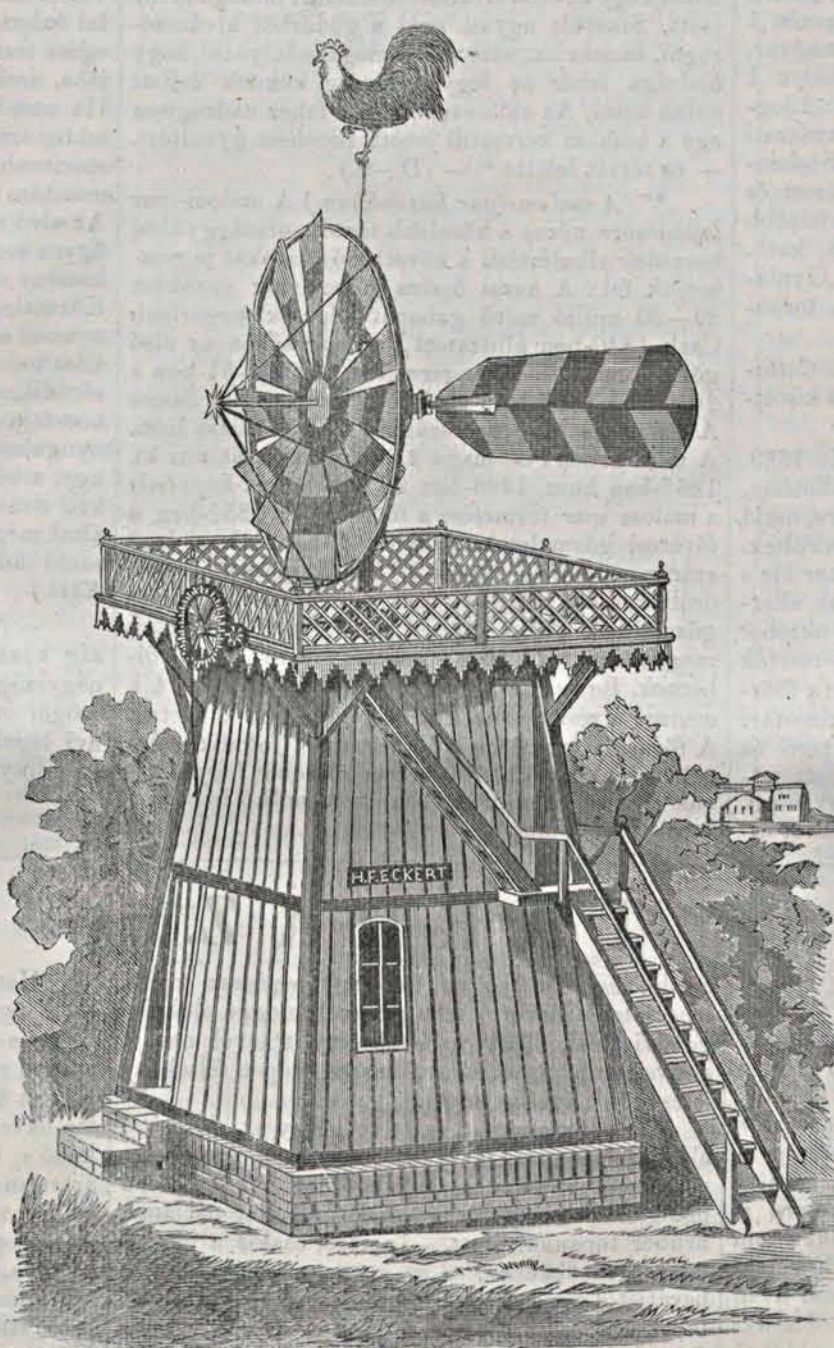
Attérve a tanodákra, főbb iskoláinkon kezdjük a sorozatot. Van egyetlen egyetemünk, a pesti; ezen egyetlen négy fakultású u. m. a theologiai, jogi, orvosi és philosophiai fakultásoknál van, forrásunk szerint, összesen 92 tanár és 1726 tanuló. Van ezenkívül hazánkban 63 főbb tanoda, melyek közül 47 papnövelde, 13 jogakadémia. E 63 főiskolában 588 tanár van alkalmazva és az ezekben tanulóik száma 4241-ro rug. Felsőbb tanintézetekben van tehát 680 tanár és 5967 tanuló, s minden 2514 a hazában lévő lakosra jut egy felsőbb egyetemi tanuló.

Gymnáziumaink száma aránylag elég sok, de annál kevesebb reál-tanodáink és kereskedelmi iskoláink. Van ugyan is az egész magyar birodalomban 138 fő- és al-gymnázium, 1453 tanárral és 31,289 tanulóval, ebből magyar gymnázialis tanuló 21,020, a többi idegen ajku. E számból következtetve azonban látható, mennyivel nagyobb a magyar gymnázialis tanulóik száma, mint a többi idegen nemzetiségűeké, mert míg minden 262 magyarjuka lakóra jut egy gymnázialis tanuló, addig 489 németre, 734 tóra, 1006 oláhra és 1296 rutheure jut egy-egy.

De ha gymnáziumokkal díszesztünk reál-tanodákkal s kereskedelmi tanintézetekkel. Reál-tanodánk van összesen 26, — 251 tanárral és 3220 tanulóval.

A mi népiskoláinkat illeti, ezek száma, ide véve, mint eddig is tettük, Erdélyt, Hrvátországot és a katonai határörvidéket, összesen 14,711-re megy. Ezen népiskolákban, hozzá számítva a női alsóbb iskolákat is, tanítással foglalkozik 28,416 fitanító és 607 nőtanítónő, azaz összesen 29,023 tanító. — Az oktatást nyert gyermekek száma volt 1865-ben 754,491 fu és 654,446 leány; ezen számhoz hozzáadva még azokét, kik az ugynevezett vasárnapi iskolába járnak, azaz 1,087,683 fitanóvendék, az összes népiskolákba járó gyermekek száma lesz 2,496,620. — Összehasonlítva a népességi számával csaknem minden 7 emberre egy népiszkola tanuló jut, de midőn e kedvező eredményt látjuk szemünk előtt, ne feledjük, hogy e számnak mind nem fele vasárnapi iskolai tanuló E szám különben így is elég nagy; vajha, az új összeírás alkalmával még nagyobb lenne, és a nagy számnak hasonló miveltéség is felelné meg.

K y S r.

Egyveleg.

(A gyulafehérvári fejedelmi sírből) A „Hon“-ban szomorú dolgokat olvasunk. Midőn a mult században b. Sztójka püspök a templomot javíttatá, kivételt a Hunyadiak, a Zápolyák, a Rákócziak síremlékét onnan, hova eredetileg temették, s egykoru emlékek mondják, hogy ez a munka sokkal nagyobb kárt, és barbár megcsontítást okozott ama történelmi tárgyakon, — mint török, tatár és német. A Zápolyák s a Hunyadiak síremlékéi most ott fekszenek a templom egy piszkos setét fülkéjében; Rákóczi György darabkba tört síremlékének pedig nem is jutott a székesegyházban hely, hanem az előcsarnokban, a hol a szép márványlapokba belevési nevét boldog boldogtalan, a hol gyermekek karcolják ki az aranybetűket, — s idegenek összevisztorják, hogy elvigyeik gejeleles emlékné.

(Erdély köznevelődési statisztikájára) vonatkozólag egy erdélyi hazánkfa a következő hiteles adatokat jegyezte föl. Erdélyben 20 hirlap jelen meg, és pedig Szegedben 7 német, 2 román lap, Brassóban 2 német, 1 román, Beszterczen 1 német, Segesváron 1 német, Kolozsvárt 4 magyar, Gyulafehérvárott 1 magyar, Marosvásárhelyt 2 jogakadémia, 1 orvos-sebészeti iskola, 1 bányászati iskola Nagy-Ágon, 1 kereskedelmi iskola Szegedben. 2 evang. lelkészi seminarium Segesvárott és Brassóban, állam- és más gmnasium 11, felsőbb nép, leány és realiskola 21, ref. főiskola 8, kath. theolog. seminarium 2, csillagvizsgáló 1. Gyulafehérvárott, unitarius collegium és lyceum 4, torna-iskola 5.

(Komikus és tragikomikus jelenet Cattarából.) Egy Dalmáciaiban vezetett napló a következő órák történetekről emlékezik:

„Tíz óra körül járt az idő október 31. 1869. midőn ágyba fekédtem. Puskalövészeket hallottam, először egyeseket, aztán többeket egyszerre, majd egész sortűzeket. Cattaró utczái megélnéültek. Szabaja csattog, dob pereg, katonaság futkos ide s tova. Azt hittem, hogy a vakmerő zuppaik akarják megostromolni Cattaró várát, miután október 23-án Trinita és Gorazda erőldöket meg merték támadni. Felugrottam ágyamból és siettem a főhelyre. Később meg tudtam, hogy négy kinstári ökr — melyeknek táborhelyük a Cattaró és Scagliari két levt pusztán a szabadban volt, elhagyta helyét, megfélemltet s tova akart futni. Midőn ezen négy darab ökr — két örző által ül-

dőtötte — tovább-tovább futna, s a vadász-major lakosztálya előtt rohanna keresztül, az ott álló katonától zuppaiknak nézetett és megszólított; minthogy pedig ezek nem akartak megállni, sőt feleletet sem adva, tava futottak a nélkül, hogy a bajonettől és lövéstől féltek volna, a vélt ellenség lelövetett; Cattaró várának egész őrsége Mula, Persagno, Trinita, Vermasz és Grovovac erőldök fellármáztatták. Csak később tűnt ki — miután egy főhadnagy az 52-ik gyalogezredből egy csapat legénységgel kiküldetett — hogy az egész csak vak láрма volt, és hogy csak a négy eszdevavó ököre történtek a lövések. A lelött ellenségből másnap jóüzien falatozott a legénység.

„Ugyanazon éjjel egy másik szerencsétlenség is fordult elő. Vermasz erődben áll a maga helyén egy ór a 22-ik gyalogezredből — néz és leskelődik, vajjon nem szándékozik-e valamelyik bocchese közelébe jöni a várhoz; vagy épen annak falára felmászni. Egy másik ide s tava vándorló ór jó vele szemköt az erd másik részéről, — de a kit az a szerencsétlenség éri, hogy ide s tava járdogálása közben egy az erd erősítésére készült mészgödörbe esett. Sikerült ugyan neki a gödörből kivánszorogni, hanem azt nem tudta megakadályozni, hogy nadraga fehér ne legyen, pedig kének kellett volna lenni. Az előlnevezett ór a fehér nadrágban egy a kifalón keresztül jutott bocchest gyantított, — és társát lelötte.“ — (D-n.)

(A malom-ipar hazánkban.) A malom-ipar fejlődésére nézve a közelebb tartott országgyűlési beszédek alkalmából a következő adatokat jegyezhetjük fel: A hazai összes gőzmalmok évenként 29–30 millió mérték gabonát képesek megőrteni. Csak 1840-ben állítottott Pest városában az első gőzmalom, t. i. a hengermalom: 1850–51-ben a 2-ik, 3-ik 1857-ben. Ez évben kivitetett az összes Ausztria és Magyarországából 50,000 mázsa liszt. A mult évben Pest maga 2,800,000 mázsat vitt ki. 1867-ben husz, 1868-ban 25 millió frtot képviselt a malom ipar termelése a fővárosban, 1857-ben a fővárosi gőzmalmok, száz tíz dunai malom és 9 száraz malommal együtt 1,150,000 mázsa gabonát öröltek, s ime 1869-ben csak a fővárosi 650 garatu gőzmalom örülsi képessége 13,000,000 mázsára megy; tehát több mint 10-szeres mennyiséget örölhetnek. Be van fektetve 11 millió forint töke, t. i. mennyi a részvényesek névértékére be van fizetve. A fővárosi gőzmalmok 5000 embert foglalkoztatnak, évenként 750,000 mázsa kőszentet fogyasztanak el, s teljes működésben ötven millió frtot tartanak forgalomban.

T Á R H Á Z.

hordó, és mosolyogva hoz egy egészen nyílt, lepecselt titkot, s nem győződik eléggé áldani a gondviselést, hogy a fatalis nyílt levél nem a gouvernante, szobalány, inas vagy épen féltékeny feleségünk kezébe jutott.

Vegyük csak ezt az esetet: Egy ur, ki barátai előtt folytonosan azzal dicsősködik, hogy ő ilyen meg amolyan házi zsarnok és önálló férj, otthon pedig csak amugy görnyedez kedves életpartjának brinor topánkái alatt, — persze, csak a házi jó békeség érdekében, — ez az ur, mondjuk, egyik barátjától egyszer csak ilyenét tartalmu levelezési lapot kap: „En, Dákósi és Borissza ma este várni fogunk Frohnergél. A kis Olga ég a vástyól, hogy vacsora után találkozhassék veled. Mindnyájan ott leszünk. Lesz ám lémben! Ah de szerencsétlenségre a veszedelmes kap legelőbb is a féltékeny feleség kezébe kerül, s a család háboru minden iszonyatával és borzalmaival nyakára szabadul a mitsem sejtő férjnek abban a pillanatban, a mint eddigelő békés otthonába hazakerözik.

Aznapra világ perszo nem győzi eléggé magasztalni a levelezési lapok behozatalának czelszerűségét. Ók előre megállapított, mások előtt érthetetlen jogyekkel vagy kifejezésekkel írnak azokra, s így nyorik meg a geseleleson egyaránt megbecsülhetetlenül drága időt és pénz. Erre egy német lap téreza-írója következő példát hozott fel a minap: „A multkor egy bankház igazgatója, ki nekem jó barátom, egy Bécsből érkezett levelezési lapot mutatott, melyen következők szavak álltak: „A kicsi szöke a Panig-utczából 1200-szor üdvözöl; f. hó 10-dikén szüzbánapja lesz. — A kicsit, ohajtasd szerint, kusztba adtuk s ma már jobban van.“ Ki az ördög sejtette volna, hogy az az üzenet üzleti nyelve fordítva, így hangzik: „Igl ur 1200 frtos váltója f. hó 10-én letelik; a bécsi bank-részvényeket kivánatodra kusztba adtuk; a börze ma jobban áll.“

(Az afrikai fekete hangyák.) A forró földövi utazók nem győznek panaszkodni az öles-fogu hangyákra, a mik semmit nem kímélnék meg; élmli szerök, takarók és ruhaneműök, sőt még a gyűjtemények sinesenek előttök biztonságban. Egy híres utazó, Barth Henrik alól egyszer a párnát ették meg, melyen ült. Báró v. d. Decken kelet-afrikai utazó nem egy álmátlan éjet töltött és csapokat garádálkodásai miatt. Egy ily hangyeroham alatt kiállott gyötrelmei így írja le:

„Oroszlánok és párducok félnek az embertől, vagy legalább nem támadják meg, mivel éhököt a számtalan vadországából csillapíthatják; elefántok, orrszarvuk és vizilovak nem egyhamar ejtik kétségbe azt, a ki őket ismeri; más állatokat is el lehet zavarni, de a dühödt hangyák, méhek és szunyogok ellen nincs oltalom. Ha valamely hangyroszpat, egy éji tanyának vette útját, onnét minden élő távozni kénytelen, hacsak a veszélyt járó észre nem vette s körökörül izzoparázs szancót nem vont a közeledő állatok felperzsésére. Jaj annak, a ki valamely éji hangyjárat irányában vettét magának ágat; a fekete, kemény pánczéllal fedett 1/4, sőt 1/2 hüvelyk nagyságú hangyák egész testét ellepik; belomáznak ruháiba és hájába, orrába, füleibe, a nélkül hogy észre venné. Ha azonban kiessé oldalt fordul s azalatt — az addig ártatlan állatuk közül néhányat oda talál szorítati, hőlöhen neki esnek, s mintha csak kommandóra tennék, egyszerre ezen harapnak testébe. Az alvó elborzadva pattan fel fekhelyéről, szomjúre veszi magát, s a hova kezét teszi, mindenütt kemény, sima pontokat érez bőréhez tapadva. Közvetlen a megérítés után azonban egy fogó-pár nyomul a husba, mely tágabbra nyílik, mint az állat testének egész szélessége és hihetetlen erővel záródik, ugyhogy a mit megfogott, egyhamar nem bocsátja el. Itt csak a türelmen segít, nem szabad nyugalmat veszteni s a neki dühödt állatukát úgy, a hogy épen lehet, szilárd kézzel egyenként kell eltávolítani, a nélkül hogy heves mozdulatok által meg a többi békésen sétalókat szintén hasonló ázad támadásokra ingerelnök.“ (Term. t. Közl.)

(A Bárcaaság statisztikája.) A Bárcaaság községeinek mindössze 55,910 hold és 249 négyezögölnyi szántója, 29,905 hold s 1023 négyezögöl rétje és 15,543 hold s 1263 négyezögölnyi legelője, összesen 17,359 hold és 940 négyezögölnyi területe van.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 47-ik számához 1869. nov. 21.

Irodalom és művészet.

(Ráth Már.) derék kiadónk, ki nemes becsüségűül tüzte ki irodalmunk igazán kitünő műveit díszes kiadásokban bocsátani közre, közelebből ismét három becses műre hírdet előfizetést. Első azok közül: *Tompá Mihály összegyűjtött költeményei*, életrajzzal és jegyzetekkel, szerkesztik az elhunyt költő végakarata szerint barátai Arany János, Gyulai Pál, Léway József és Szász Károly, kik e kiadásban a költőnek a legszebb szellemi emléket akarják állítani s kegyeletes felhívásokban gyöngéden utalnak arra is, hogy e gyűjtemény egyszeremind a költő egyetlen hagyományára hátrahagyott özvegyének. Az Arany J. összes kiadásai alakjában megjelenő s hat kötetre terjedő gyűjtemény előfizetési ára 7 forint. — A második, mely műbíráltsá s novella és versköltők *Gyulai Pál összes költeményei*, melyek egy terjedelmes kötetben, halványsárga papíron, a költő arcképével való díszkiadásban jelennek meg. E gyűjtemény régi versei a közzetés, mert Gyulai szép költeményei mindaddig csak előzárva jelentek meg s összegyűjtve csak voltak először. Az előfizetési ár 2 forint. — A harmadik mű, melyről szólunk, b. *Eötös* világhírű művének: *A XIX. század uralkodó eszméinek* második kiadása, mely két kötetben, 4 forint előfizetési árral, fog megjeleni. E mű, melyet a külföld legelső tudósai is ritka elismeréssel fogadtak s olgmetten, a kevés számban nyomtatott első kiadás rég elfogyván, már évek óta nem kapható. Irodalmi szükség tehát a második kiadás, melyen a kitünő szerző némi bővítések és javításokat is tett. — Ráth Már e kiadványokkal is új érdemeket szerez magának irodalmunk körül, mely — önzerttel mondhajuk — nem szegény a valódiilag becses termékekben sem s legalább a közmagasb csucspontjáival a világirodalom színvonalán áll.

(Csenegery Antal) Budapesti Szemlé-éből megjelen az idei 6-ik és 7-ik kettős füz., következő tartalommal: „Japán és népe“ (folytatás), Hunfalvy Jánostól; „A municipális rendszer Európában“, Concha Győzőtől; „A közepoktatás ügye Franciaországban“, Boisser után; „Confucius élete és főbb tanai“, az „Edinburgh Review“ után, Jónás Jánostól; „Adatok az irói tulajdonjog hazai történelméhez“, Kelemen Mórtól. Az „Irodalmi szemlé“ben következő művek vannak ismertetve: „Rozsnyay Dávid, az utolsó török deák történeti maradványai“, Garadytól; gr. Lazarus munkája: „Az erkölcs eredetéről“, gr. Krun Gézától, s „Kolozsvár története“ című pályamű keletkezése és ismertetése.

(Az apdaca.) Diderotnak a mult századi szabad szellemű francia irodalom egyik kitünő írójának e méltan nagy hírű, de nálunk eddig ismeretlen műve, mely Széplaludi csinos fordításában először az „Ellenőr“ tárcájában jött ki, most külön kiadásban is megjelent, s 1 fton kapható. Kiket a zárdá-kérdés érdekel, s kit ne érdekelne korunk ez égető kérdése? szivesen vendik e mű magyar fordítását.

(Ráth Mórnál) hivatalos kiadásban jelent meg a Népiskolai közoktatás tárgyában hozott 1868. XXXVIII. t. cz. és az annak végrehajtására vonatkozó miniszteri rendelkezések és utasítások gyűjteménye. Magában foglalja e gyűjtemény a törvényezik teljes szövegét kívül a megyei tanfelügyelők, a tankerületi iskolatanácsok, s a budapesti iskolatanács, a községi és a községi iskolazárkék számára kiadott részletes utasításokat; továbbá a népiskolák és a polgári iskolák számára kiadott tanterveket s végre a tanító-képezde szervezetét; tehát mindent, a mire, mint hivatalos anyagra a közoktatási ügygyel bármely fokozaton hivatalosan foglalkozóknak szükségök van. Hasznos segéd-könyv a községi előjárók, iskolazárkék és iskolatanácsai tagok, tanfelügyelők, felekezeti egy mint községi iskolatanácsok számára. A 300 lapon, csinos kiállításban megjelent gyűjtemény ára 1 fr. 20 kr.

(Aigner Lajos kiadásában) megjelentek: *Führer Ignác satoralja-újhegyi mintá-főtanító-tőla*, a költségszámításban foglalt áráknál olcsóbban készíthetnek el, ezek árai a vállaltati összegből levonatának a főiskolai építetett bizottság által, mi iránt 2 hóval kell nyilatkoznia. A nagyzerző építés jövő tavasszal kezdetik meg, az ócska épületek lerombolása azonban még az őzőn munkába vétetik. Az építetett bizottság részéről a folytonos ellenőrzést Golenecy Pál tanár vállalta magára, még pedig díjkikötés nélkül.

(Uj zeneművek) Táborszky és Parsch mű-

kereskedésében megjelentek: „Második magyar rapsodia“ Telbisz Jenőtől báró Lipthay Bélának ajánlva; ára 1 ft 50 kr.; „Ez az élet“ zongorára, Hölzl Lőrincztől; ára 60 kr.; s „Vereins-Quadrille“ szerző s a bányai tanító-egylet tagjainak ajánlja szintén Hölzl Lőrincz; ára 60 kr.

Közintézetek, egyletek.

(Magyar tud. akadémia.) A nov. 15-diki rendes heti ülésben Römer Flórius volt az első felolvasó, ki egy Corvino-dexet ismertett, beszélve a mellett számtalan egyéb cödexről is. Olaszországban közlebb tett utazásainak összes eredményét adá elő. Ő ott is a Mátyás könyvtárnak maradványait keresé, s jövöre — ugyan e czélból — Konstantinápolyba fog menni. — Utána *Thaly Kálmán* folytató *Forgách* Simon kurucz tábornok ismertetését. Ezuttal fogságáról és bújdosásáról szólott. Őt Rákóczi fejedelem azért fogatta el, mert nem engedett azon rendelkezésnek, mely Pozsony ostrom alá vételést tüzte ki számára, s e miatt Esztergomot bevette az ellenség. Sokan jártak közbe (főképp neje: Eszterházi Ágnes.) kiszabadításáért; de hiába. Eleintem a fogságban is megörző humorát, de aztán elszomorodott, sőt Szepesvárból el is akart szökni. A kötel azonban leszakadt, lába kifuzamodott s egész életére sánta maradt. Azonnal ha levetelt irt: „Rab Simon“-nak irá alá magát. Négy évig ült foga, s csak 1710-ben, a békealkudozások alkalmával bocsátá a fejedelem szabadon. És mégis Forgách hú maradt a fejedelemben s követé bújdosásában. Később ugyan haza akart jöni, s kérte vissza lefoglalt javait, de sikertelenül. Forgách Rodostóba ment, majd vissza Szmolenszkbe, hol 1730 végén, vagy 1731 elején meghalt.

(Dr. Krenner József.) nemzeti muzeumi őrségédet a közoktatásügyi miniszter őri czimmal ruházta föl.

(A városi muzeumok) eszméje Magyarország nagyobb városaiban terjedni kezd. Pozsonyban a mint az eszme megpendített, 1200 darab régiséget küldtek a városházához; Sopronban hasonlólag a város által van több terem berendezve, részint az ottani vidéken felfedezett római, részint pedig hazai történeti becsü régiségekkel. Ugyanott a muzeummal kapcsolatban városi közkönyvtár is nyitattott, a melyben már több százra nőtt a kötet könyv áll az olvasó községnek rendelkezésére. — Most Szombat helyen terveznek ilyen városi muzeumot.

Egyház és iskola.

(A királyné) a kaposvári gmnasiumi épület tervbe vett nagyobbitására 500 forintot adományozott.

(A dővai tanító-képezde) a realiskola ügyében a „P. N.“-gy értesült, hogy b. Nopcsa, a helyiségül szükséges épületeket a bérletből azonban vissza fogja a kinstár birtokába ereszteni, és a pénzügyminiszter azután át fogja őket a kívánt tanodai czélra engedni, úgy hogy a tanítóképezdeknek 1870-ik év őzőn megnyitása, bizonyosnak tekinthető.

(Nótanító-képezde.) Budán, a fitanító képezden kívül f. évi december hóban még egy nótanító-képezdet állit fel az oktatásügyi miniszter, s ennek számára már illő szállás lett kibérelve, melynek felszereléséhez hozzá is fogtak.

(A hajdúsi téli iskola) az év decz. 13-kán ismét megnyílik. A bíratások decz. 11. és 12-kén d. u. 3–4 óra közt az iskola igazgatójánál Kenessey Albertnél (Pesten, szept-utca, 3-ik sz., 6-ik ajtó) történnék. A főlvetel feltételei: az I-ső osztályokra fél év hajós szolgálata, 14 éves életkor, folyvást és tisztán írás és olvasás; II-dik osztályukra, — két évi hajós szolgálata, 16 éves életkor s az első osztályban tanított ismeretek bírása. — Tandij semmi.

(A debreczeni ref. főiskola építése) Gál József építésznek és Szombati István ácsmesternek adatott át a kihirdetett pályázat után 159,000 forintért, úgy azonban, hogy ha a kőfaragó munkák a költségszámításban foglalt áráknál olcsóbban készíthetnek el, ezek árai a vállaltati összegből levonatának a főiskolai építetett bizottság által, mi iránt 2 hóval kell nyilatkoznia. A nagyzerző építés jövő tavasszal kezdetik meg, az ócska épületek lerombolása azonban még az őzőn munkába vétetik. Az építetett bizottság részéről a folytonos ellenőrzést Golenecy Pál tanár vállalta magára, még pedig díjkikötés nélkül.

Mi ujság?

(Táviratok a király utjáról.) Jaffa, nov. 16. A magyar király ó Felsége — a Jordán vizén és a holt tengerre tett kirándulás után — elutazott Jeruzsálemből. A király a jeruzsálemi és bethlehemi templomoknak — saját magánpénztárából — külön-külön 60,000 frankot adományozott. — **Fort-Said**, nov. 16. Magyar király ó Felsége a Jaffában való vésteljes — azonban a tenger háborgása daczára is szerencsés — hajóra-szállás után tegnapi jó egészségben ide érkezett; megérkezése után a szokásos látogatások viszonzása történt meg. Ó Felsége kísérete csak ma érkezett meg. Holnap kezdődik meg a csatornán való utazás.

(A Suez-csatorna megnyitása) Eugénia francia császárné, a magyar király s minden nemzetbeli kisérlet jelenlétében nov. 17-én történt meg. Roppant néptömeg volt jelen a megnyitási ünnepélyen. A csatorna kath. rítus szerint szenteltetett föl, következett az egyházi beszéd, s azután megindultak a hajók a csatornán. — Az „Aigle“ francia yacht, 40 más hajótól kíserve, a suézi csatorna első részén való áthaladás után, még az nap, nov. 17-én már Ismailánál vetett horgonyt. Cairóból távirják, hogy a magyar király látogatása emlékére Port-Said rakpartja és Ismaila fűtőzárja ó Felsége nevére kaptak.

(József főherceg erdélyi utjáról.) Gyulafehérvárott a polgárság nevében Elek Károly ev. ref. esperes fogadta a főherceget, ékes szavakkal köszöntvén mint örökösét azon orényeknek, melyekkel atya József nádor fől századon keresztül fényelt, s melyeket nemzetünk törvénykönyvében is megörökített stb. Ez üdvözlet látogatón mely benyomást tett a főhercegre. „Oly hurokat pendített meg, felelé, a t. szónok ur, melyek mint funak a legkegyelesebb emlékeket keltették föl lelkeben. A dicso atya nyomdokain haladva munkása leszek a szép magyar haza békés felvirultának, ha azonban kelleni fog, a harcok zajába is kész honvédeim élén borohanni, s Isten segítségével remélem, a felségs királynak és a kedves honnak oltalmát és a nagy ősök nevére méltó dícsőséget szerezendők.“

(Kavácsy Guidó alapítványából.) mely 105,000 frtra megy, ezuttal 5250 frt kamatot osztottak ki: a pesti négyzetnek ezer frtot, a budainak ezeret, a pozsonyinak szintén ezeret; a pesti ref. iskolának 900-at, az evangélikusnak szintén 900-at, a buda-krisztinavárosi szegényeknek 800-at, a pesti szolgáló-szegények egyesületnek 150-et.

(Gyurmán Adolf) síremlékét közelebb állították föl a kerpesi-utó temetőben. Felirata következő: „Gyurmán Adolf, az 1848–49-iki „Közlöny“ szerkesztője, születt Szécsesben 1813-ban, meghalt 1869. szept. 15-kén.“ — Az elhunyt özvegye közönötét nyilvánítja mindazoknak, kik felvehetnek írt síremlékére adományokat tettek, s Gerenday Antal szobrásznak, ki a síremléket felelőn készítette s állította fel.

(Honvédelmek.) A szépsi honvédegyület elhatározta, hogy a Branyiszök emléket, emel az ott elosott honvédeknek, s a munkáló Faragó, Lócsén lakó szobrászt már meg is bizta.

(Adományozás.) Király ó Felsége az Albrecht főherceg által alapított katonai bankhoz 100,000 frtnyi adományt járult. — Festetics Thassilo gr. altobornagy ugyanazon czélra 5 ezer frtot ajánlókozott.

(Andrássy Gyula) gr. miniszterelőnk ujalog vett Budán két házat. Mindkettő a dnasoron fekszik a vételáruk összesen 58,000 frtot tesz.

(Jónás József pécsi kanonok.) az ottani legényegyletnek egy új ház építése pénzalapjának növelésére 2000 frtot ajánlókozott.

(Emlékalbum.) Tomcsányi főispán kezdeményezésére Magyarország s Erdély összes főispánjai díszalubmot fognak átnyujtani a visszalépett belügyminiszternek, nevík aláírásával, saját s megjéjük pecsétjeivel.

(Krajovában) Lokusteau József rendőr-főnök egy gazdag, ifjú és szép leányt (Valimaresou Efimiát) anyja és két nővére jelenlétében meglött, mert az nem hallgatta meg ismételt házassági ajánlatát. A nyomorult meg akart szökni, de elfogták, s jelenleg börtönben várja méltó bünhődését.

(Egy nő politikai néplap szerkesztője lesz.) A Vácson fogva levő Mészáros Károly ugyanis

bejelent a hatóságoknak, hogy Bényei István (volt színész) visszalépett a „Ludas Matyi” és „Nép szava” szerkesztéséről, az elnök szerkesztője Mészáros neje: szül. Hevesi Antónia asszony lesz, a másiké pedig „Karakán Marci”, Szepesi Xav. Ferencz.

*(Szerencsétlen ifjak.) Debreczenben közelebb Szijján László gazd. int. tanuló Nyiregyházi kódtól által, Margitai Gyula kereskedő segéd Miskolcraól piztolty által kivégezte magát. — Bécsben Somogyi Ede kaposvári születésű orvostanhallgató megmérgezte magát. A 18 éves ifju nem halt ugyan bele, hanem még gyászosabb sorsra jutott: megőrült.

*(Megható temetés) ment véghez e napokban Pécsen, S. Gyula joghallgató halála folytán. Az elhunyt önkéntes levén a „Ferencz-Károly” gyalogezredben, jogásztársain kívül az ezredzenekara gyászhangjai — néhány tiszt vezetése mellett — a többi önkéntesek szakasza kísérete örök nyugalomra, testvéri kezet szorítva a tudományos és hadi pályára kezdetén korán elhunyt bajtárs sírja felett. — (Erkel Ferencz), a nemzeti színház derék karnagyát, pótolhatlan veszteség érte; leányát Ilkét, ifjan, 16 éves korában ragadta el a halál. Hasonló veszteség érte a színház titkárt Cserepégit, kinek Irén nov. 16 éves leánya szintén a napokban hunyt el.

*(Farkas Balázs), alias Szabados Dániel, reclusus Szloboda Ferencz, kinek népboldogító szereplésére a múlt évek alatt a hirhedt pseudo Weselényi — alias Balla Gergely védszárnyai alatt még igen jól emlékezhetnek az olvasók, az ellene indított sikkasztás és hamisítási kereset folytán, már jó ideje, hogy elítéltetett, azonban vádlott az ítéletet egész a hétszemélyes tábláig vitte, s az most leközölt ítéletében a két évi börtönbüntetését, a befogatás napjától számítva, helyben is hagyta.

*(Veszélyes tréfa.) Két tanuló Budán meg akarta tréfolni a lakatárát, ki a színházban volt s e czélből zsinórt feszítettek ki a szobában, hogy társuk a sötétben megbotolják. A tréfa szerencsétlenül ütött ki, mert a színházból hazatérő fiatal ember, ki a zsinórban megbotlott és elesett, karját törte és azonfölül még fején is súlyos sérüléseket szenvedett.

*(A Sebestyén-tér) közepét Posten egy szent szobornál ékelték, még azon időből, midőn a város atyáinak igen kevés fogalmuk volt a műiparokról. A gazdászati bizottság ennél fogva elhatározta, hogy indítványozni fogja e Sebestyén-szobor eltávolítását, nemcsak azért, mert roskatag, hanem azért is, mert még egy falunk sem válnék díszre.

*(Polémia a kapun.) Pécsen valakinek kiadó lakása volt. Czédulát ragasztott a kapura, szokás szerint. Letépték szokás szerint. A hirdető másik czédulát ragasztott ki, de ráírta hogy: „becsületesebb ember e czédulát érintetlenül hagyja.” Azt is letépték. Harmadszorra dühbe jött, a czédulát megint kiragasztotta, de most hozzá tette, hogy: „a ki az előbbi jelentést letépte egy faragatlan rüpk, 25 botra érdemes gazember, valamint az is, ki ezt ismét letépté, vagy bármiképen megsérti, vagy bemocskolja, történjék az közvetve vagy közvetlenül.” Ezt is letépték.

*(Hazárd játékos.) Egy pétervárad lakos a budai kis lutriban közelebb 2310 frtot rakott föl három sorra táviratilag, miután előbb az illető öszszeszeget hitelen helyre fejtette. 810 frtot azonban visszakapott, mivel némely számok már tul voltak terhelve. És nyert 810 forintot, azt t. i. a melyet visszautasították. A megtett számok közül egyetlenegy sem jött ki.

*(Csalók.) Ismét néhány veszedelmes csalót fogtak el közelebb. Ezek aranyok helyett az angol guineákhoz hasonló értékű játékgépeket adtak rá több olasz vasuti munkást. Közrekerítésüket a budai kapitányság eszközölte.

*(Két orgyilkost) itelt kódtól általi halálra Kolozsmegye törvényszéke f. hó 6-án. Nagyczéggi Lezeran Gligor 30 éves, nőtlén és Szeremesan Mária 22 éves, férjes nő. Két évig éltek titkos szerelmi viszonyban, melyet titkolni tovább nem akarván, egy éjjel a csendesen alvó férjet megrohanták, s mert a szerencsétlent bortal megölni a gazoknak nem sikerült, kötelet vetettek nyakába, s megfojtották. Harmadnap akadtak a hullára egy a tett helyétől 500 lépésnyire eső kutban. A gyilkosok tettüket beismerték, s egymás iránti vonalmuk a tárgyalás alatt jóformán meglazult, mennyiben egyik a másikat állítja bünszerzőnek. A férfin némi bünbánat tünt fel, s az ítélet kihirdetésekor a nő is elfogult, bár mint állítá, a gyilkosság elkövetése után mindjárt igen nyugodtan tudott aludni.

*(Haldolások.) Nagy-Bocskorokon Poroszkay Ignác állami főmérnök e hó 9-kén, életének 54-ik évében meghalt. — Nagy Istvánné Huber Ida, egykor a nemzeti, most a debreczeni színház kiváló tagja, nov. 11-én 32 éves korában meghalt. — Jelentsék Ferencz köz- és váltóüggyvéd f. hó 7-én életének 33-ik évében, hosszas szenvedés után hagymázban elhunyt Nagy-Váradon.

*(Igazítás.) Lapunk múlt számában, tollhibából öszszott be azon tévedés, mint ha a népiszkolák segélyezésére rendezett államsorsjáték sorjegyének ára 50 kr. volna, holott egy sorsjegy ára 2 fr. o. é. Mit ezennel kiigazítani sietünk.

Nemzeti színház.

Péntek, nov. 12. Előszór: „Fráter György.” A Teleki alapítványból 100 aranyval jutalmazott történeti tragedia 5 felv. Irta Szász Károly. Szombat, nov. 13. „Zrínyi.” Opera 5 felv. Szövegét és zenéjét írta Adelburg Agoston. Vasárnap, nov. 14. „Fráter György.” Másodsor. Hétfő, nov. 15. „Az ál di emberek.” Vigjáték 4 felv. Írták Barrière és Capendu. Ford. M. M. Kedd, nov. 16. „Tell Vilmos.” Opera 4 felv. Zenéjét írta Rossini. Szerda, nov. 17. „Paul Jones a kalóz.” Dráma 5 felv. Irta Dumas S. Ford. Egriess J. Csütörtök, nov. 18. „Lalla Roukh.” Opera 2 felv. Zenéjét szerz. Felicien David.

— Nov. 12-én előszór Fráter György a m. tud. akadémián által a Teleki-alapítványból 100 aranyval jutalmazott történeti tragedia. A nemzeti színház közönsége és darabot feltünő hidegséggel fogadta. Hogy ez így történjék, minden közönműködött a műszerecsétségére, még szerencsése is. Pálya nyertessége nagyobb reményeket költött iránta, mint a melyeket valószínűleg; érdekes tárgya fokozta a várakozást; az előadás a lehető leghidegebb, vonatottabb volt, Szigetén kívül, ki a szultánt jütszotta, senki nem emelkedett a köznapiság színvonalán felül. Még a folvonás közök szokatlan hosszúsága is elősegítette az unalmat. — Mind ez azonban nem volna képes egy jó tragédiát megölni, ha az drámai élettel s emótiókkal tele volna.

Fráter Györgyben azonban épen ez hiányzik. A szerző történelmünk egyik legnagyobb, legérdekeesebb s letragikusabb tárgyát vette föl, — de nem birt vele. A hős személyében meg van a tragikum magva, de a szerző nem volt képes sem hősébe, sem tárgyába drámaiságot önteni. Történet van a darabban, még igen sok is, de nincs valódi cselekvény, mely küzdésből, a jellemek összeütközéséből s a folytonos drámai fejlődésből venné elemeit. A darab csak a történelem járszalagán halad, drámai rugók nem viszik előre. Fráter György alig küzdhet, mert ellenfelei törpék és gyöngék, kik csak panaszkodnak, de tenni nem tudnak. Török Bálint indulna egy kis érdekes cselekvény, de őt épen Fráter György teszi el mindjárt láb alól. A történelmi alakok: a gyöngé, panaszkodó, onálló cselekvényre nem képes, de anyai szeretete által női fénybe vont Izabella királyné, — a heves, szenvedélyes, de halmi is kész Török Bálint, — az agg korára elgyöngült s csak frázisokon évődő Verbóczy, — a cselzóvő Eszéky püspök, — mint alakok, elég érdekesen vannak föltüntetve; de a drámában nem a tipikus alak, hanem a tevő és változó élet a mit kívánunk, s ez nincs bennök.

— Mind ez azonban nem volna képes egy jó tragédiát megölni, ha az drámai élettel s emótiókkal tele volna. Fráter Györgyben azonban épen ez hiányzik. A szerző történelmünk egyik legnagyobb, legérdekeesebb s letragikusabb tárgyát vette föl, — de nem birt vele. A hős személyében meg van a tragikum magva, de a szerző nem volt képes sem hősébe, sem tárgyába drámaiságot önteni. Történet van a darabban, még igen sok is, de nincs valódi cselekvény, mely küzdésből, a jellemek összeütközéséből s a folytonos drámai fejlődésből venné elemeit. A darab csak a történelem járszalagán halad, drámai rugók nem viszik előre. Fráter György alig küzdhet, mert ellenfelei törpék és gyöngék, kik csak panaszkodnak, de tenni nem tudnak. Török Bálint indulna egy kis érdekes cselekvény, de őt épen Fráter György teszi el mindjárt láb alól. A történelmi alakok: a gyöngé, panaszkodó, onálló cselekvényre nem képes, de anyai szeretete által női fénybe vont Izabella királyné, — a heves, szenvedélyes, de halmi is kész Török Bálint, — az agg korára elgyöngült s csak frázisokon évődő Verbóczy, — a cselzóvő Eszéky püspök, — mint alakok, elég érdekesen vannak föltüntetve; de a drámában nem a tipikus alak, hanem a tevő és változó élet a mit kívánunk, s ez nincs bennök.

— Mind ez azonban nem volna képes egy jó tragédiát megölni, ha az drámai élettel s emótiókkal tele volna. Fráter Györgyben azonban épen ez hiányzik. A szerző történelmünk egyik legnagyobb, legérdekeesebb s letragikusabb tárgyát vette föl, — de nem birt vele. A hős személyében meg van a tragikum magva, de a szerző nem volt képes sem hősébe, sem tárgyába drámaiságot önteni. Történet van a darabban, még igen sok is, de nincs valódi cselekvény, mely küzdésből, a jellemek összeütközéséből s a folytonos drámai fejlődésből venné elemeit. A darab csak a történelem járszalagán halad, drámai rugók nem viszik előre. Fráter György alig küzdhet, mert ellenfelei törpék és gyöngék, kik csak panaszkodnak, de tenni nem tudnak. Török Bálint indulna egy kis érdekes cselekvény, de őt épen Fráter György teszi el mindjárt láb alól. A történelmi alakok: a gyöngé, panaszkodó, onálló cselekvényre nem képes, de anyai szeretete által női fénybe vont Izabella királyné, — a heves, szenvedélyes, de halmi is kész Török Bálint, — az agg korára elgyöngült s csak frázisokon évődő Verbóczy, — a cselzóvő Eszéky püspök, — mint alakok, elég érdekesen vannak föltüntetve; de a drámában nem a tipikus alak, hanem a tevő és változó élet a mit kívánunk, s ez nincs bennök.

— Mind ez azonban nem volna képes egy jó tragédiát megölni, ha az drámai élettel s emótiókkal tele volna. Fráter Györgyben azonban épen ez hiányzik. A szerző történelmünk egyik legnagyobb, legérdekeesebb s letragikusabb tárgyát vette föl, — de nem birt vele. A hős személyében meg van a tragikum magva, de a szerző nem volt képes sem hősébe, sem tárgyába drámaiságot önteni. Történet van a darabban, még igen sok is, de nincs valódi cselekvény, mely küzdésből, a jellemek összeütközéséből s a folytonos drámai fejlődésből venné elemeit. A darab csak a történelem járszalagán halad, drámai rugók nem viszik előre. Fráter György alig küzdhet, mert ellenfelei törpék és gyöngék, kik csak panaszkodnak, de tenni nem tudnak. Török Bálint indulna egy kis érdekes cselekvény, de őt épen Fráter György teszi el mindjárt láb alól. A történelmi alakok: a gyöngé, panaszkodó, onálló cselekvényre nem képes, de anyai szeretete által női fénybe vont Izabella királyné, — a heves, szenvedélyes, de halmi is kész Török Bálint, — az agg korára elgyöngült s csak frázisokon évődő Verbóczy, — a cselzóvő Eszéky püspök, — mint alakok, elég érdekesen vannak föltüntetve; de a drámában nem a tipikus alak, hanem a tevő és változó élet a mit kívánunk, s ez nincs bennök.

— Mind ez azonban nem volna képes egy jó tragédiát megölni, ha az drámai élettel s emótiókkal tele volna. Fráter Györgyben azonban épen ez hiányzik. A szerző történelmünk egyik legnagyobb, legérdekeesebb s letragikusabb tárgyát vette föl, — de nem birt vele. A hős személyében meg van a tragikum magva, de a szerző nem volt képes sem hősébe, sem tárgyába drámaiságot önteni. Történet van a darabban, még igen sok is, de nincs valódi cselekvény, mely küzdésből, a jellemek összeütközéséből s a folytonos drámai fejlődésből venné elemeit. A darab csak a történelem járszalagán halad, drámai rugók nem viszik előre. Fráter György alig küzdhet, mert ellenfelei törpék és gyöngék, kik csak panaszkodnak, de tenni nem tudnak. Török Bálint indulna egy kis érdekes cselekvény, de őt épen Fráter György teszi el mindjárt láb alól. A történelmi alakok: a gyöngé, panaszkodó, onálló cselekvényre nem képes, de anyai szeretete által női fénybe vont Izabella királyné, — a heves, szenvedélyes, de halmi is kész Török Bálint, — az agg korára elgyöngült s csak frázisokon évődő Verbóczy, — a cselzóvő Eszéky püspök, — mint alakok, elég érdekesen vannak föltüntetve; de a drámában nem a tipikus alak, hanem a tevő és változó élet a mit kívánunk, s ez nincs bennök.

— Mind ez azonban nem volna képes egy jó tragédiát megölni, ha az drámai élettel s emótiókkal tele volna. Fráter Györgyben azonban épen ez hiányzik. A szerző történelmünk egyik legnagyobb, legérdekeesebb s letragikusabb tárgyát vette föl, — de nem birt vele. A hős személyében meg van a tragikum magva, de a szerző nem volt képes sem hősébe, sem tárgyába drámaiságot önteni. Történet van a darabban, még igen sok is, de nincs valódi cselekvény, mely küzdésből, a jellemek összeütközéséből s a folytonos drámai fejlődésből venné elemeit. A darab csak a történelem járszalagán halad, drámai rugók nem viszik előre. Fráter György alig küzdhet, mert ellenfelei törpék és gyöngék, kik csak panaszkodnak, de tenni nem tudnak. Török Bálint indulna egy kis érdekes cselekvény, de őt épen Fráter György teszi el mindjárt láb alól. A történelmi alakok: a gyöngé, panaszkodó, onálló cselekvényre nem képes, de anyai szeretete által női fénybe vont Izabella királyné, — a heves, szenvedélyes, de halmi is kész Török Bálint, — az agg korára elgyöngült s csak frázisokon évődő Verbóczy, — a cselzóvő Eszéky püspök, — mint alakok, elég érdekesen vannak föltüntetve; de a drámában nem a tipikus alak, hanem a tevő és változó élet a mit kívánunk, s ez nincs bennök.

— Mind ez azonban nem volna képes egy jó tragédiát megölni, ha az drámai élettel s emótiókkal tele volna. Fráter Györgyben azonban épen ez hiányzik. A szerző történelmünk egyik legnagyobb, legérdekeesebb s letragikusabb tárgyát vette föl, — de nem birt vele. A hős személyében meg van a tragikum magva, de a szerző nem volt képes sem hősébe, sem tárgyába drámaiságot önteni. Történet van a darabban, még igen sok is, de nincs valódi cselekvény, mely küzdésből, a jellemek összeütközéséből s a folytonos drámai fejlődésből venné elemeit. A darab csak a történelem járszalagán halad, drámai rugók nem viszik előre. Fráter György alig küzdhet, mert ellenfelei törpék és gyöngék, kik csak panaszkodnak, de tenni nem tudnak. Török Bálint indulna egy kis érdekes cselekvény, de őt épen Fráter György teszi el mindjárt láb alól. A történelmi alakok: a gyöngé, panaszkodó, onálló cselekvényre nem képes, de anyai szeretete által női fénybe vont Izabella királyné, — a heves, szenvedélyes, de halmi is kész Török Bálint, — az agg korára elgyöngült s csak frázisokon évődő Verbóczy, — a cselzóvő Eszéky püspök, — mint alakok, elég érdekesen vannak föltüntetve; de a drámában nem a tipikus alak, hanem a tevő és változó élet a mit kívánunk, s ez nincs bennök.

— Mind ez azonban nem volna képes egy jó tragédiát megölni, ha az drámai élettel s emótiókkal tele volna. Fráter Györgyben azonban épen ez hiányzik. A szerző történelmünk egyik legnagyobb, legérdekeesebb s letragikusabb tárgyát vette föl, — de nem birt vele. A hős személyében meg van a tragikum magva, de a szerző nem volt képes sem hősébe, sem tárgyába drámaiságot önteni. Történet van a darabban, még igen sok is, de nincs valódi cselekvény, mely küzdésből, a jellemek összeütközéséből s a folytonos drámai fejlődésből venné elemeit. A darab csak a történelem járszalagán halad, drámai rugók nem viszik előre. Fráter György alig küzdhet, mert ellenfelei törpék és gyöngék, kik csak panaszkodnak, de tenni nem tudnak. Török Bálint indulna egy kis érdekes cselekvény, de őt épen Fráter György teszi el mindjárt láb alól. A történelmi alakok: a gyöngé, panaszkodó, onálló cselekvényre nem képes, de anyai szeretete által női fénybe vont Izabella királyné, — a heves, szenvedélyes, de halmi is kész Török Bálint, — az agg korára elgyöngült s csak frázisokon évődő Verbóczy, — a cselzóvő Eszéky püspök, — mint alakok, elég érdekesen vannak föltüntetve; de a drámában nem a tipikus alak, hanem a tevő és változó élet a mit kívánunk, s ez nincs bennök.

Az előadókat is nyugtázta a drámai élet e hiánya, ők sem teremtettek semmit, nem alakítottak és nem segítettek a szerzőn. Dicséretes kivétel volt Szigeti József; egyébiránt a szultán a darabban is dicséretes kivétel, egyetlen jelenete van, de az jellem- és életteltjes. — A mű nyelve költői és szabatos, s néhány hosszadalmas helyet kivéve, drámai is; mint olvasmány, mindenesetre érdekes volna, s azon drámai költemények közé tartoznék (minőkben a külföldi irodalmak oly gazdagok), melyek nem a színpad, hanem a könyves asztal számára irattak, — drámai alakban elbeszélések vagy történelmi tanulmányok. — Fráter György talán egyszer-kétszer adatik még, aztán örökre lemarad a színpadról. Azon darabok számára szaporította, melyek homlokukon 100 aranyval, végig lépdelték a színpadon, hogy tisztességgel haljanak meg. Nincs jó idő a tragédiára. N.

Szerkesztői mondanivaló.

— Zenta-Tornyos. K. A. Múltányoljuk a zentortornyosiak buzgólkodását, melylyel az anyavároshoz tanyai iskolák állítása végett folyamodtak; ohajjuk is, a törvény értelmében hisszük is, hogy folyamodásuknak kívánt sikere lesz; de magának a folyamodványának szövegét közölni merőben feleslegesnek tartjuk.

— Pótharaszti. B. K. A. Küldött czikk készen várja a másik küldöttet, kinek azt készítendőjük.

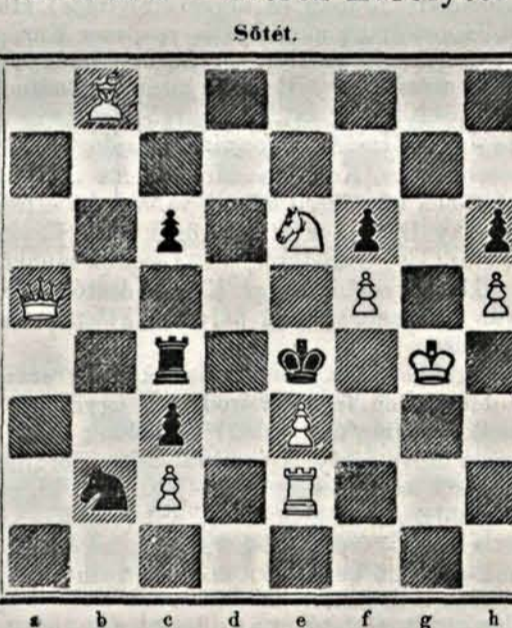
— Birkós. Cs. B. F. Köszönjük a lapunk iránt tanusított érdeklődést; a jó tanácsot is mindig szívesen vesszük. A honvédséget illetőleg, mint eddig úgy ezután is közölni fogunk minden fontos mozzanatot, a kinevezéseket stb. — A hozott s hozandó törvények egész terjedelmében való közlésé sokkal felül mulja egy heti lap terít, melynek a hazai és külföldi politikai élettel folyvást lépést kell tartania. De a törvényhozási tárgyalások közüljék elég terjedelmesen, a fontosabb beszédekét külön mellékelben is.

— Pest. Rám hajol le... A kis dalban van egy kis dalhang-forma, de még ez nem elég arra, hogy a közlésre érdemesnek tartjuk.

— G. I. Don Gonzales és a többi. Ha igaz, hogy a szerző még csak 16 éves, dolgozatai korán kifejtett tehetségre mutatnak. Mi csak buzditólag nyilatkozhatunk felelők.

SAKKJÁTÉK.

521-ik sz. f. — Clerck Károlytól

Világos. Világos indul s a 2-dik lépésre mattot mond.

Az 516-ik számú feladvány megfejtése.

(Braune Róbertől, Gráciban.)

Table with 4 columns: Világos, Sötét, Világos, Sötét. It contains chess move notations like Hd1-b2, Hf6-c7, Hb2-c4, Hb2-d3, Hd3-f4, Hf6-c7, Hb2-c4, Hb2-d3, Hd3-f4, Hf6-c7.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fulop József. — Harasztiban: Gr. Pestetics Benno. — Jászkieéren: Galambos István. — Csékvadon: Kling Iván. — A pesti sakk-kör.

TARTALOM.

Tarcsy Lajos (arézkep). — Változik itt minden... — A hírközlési szatag. — Képek Kankazusból (két képpel). — A „Bocca di Cattaro” és lakói (képpel). — Régi mértékes vers. — Arad-hegyalja. — A szélnek vizemlére használása (képpel). — Egy kis statisztika (vége). — Egyelőre. — Tárház: A levelezési lapok. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

Revolverek. A t. cz. vidékiek és utazók személy-biztosítására ajánlhatom legjobb rendszer szerinti és jól kipróbált revolvereimet, melyekkel egy biztos és biztos lövés tehető; ugyanannyi idő alatt pedig újra megölhető. Ily revolverek az önvédelemre minden eddigi feltalált fegyverek közt legbiztosabbak. Legnagyobb választékban nálam, következő árak mellett kaphatók u. m.

Table with 3 columns: Revolver description, Price, Weight. Includes items like '1 Revolver 6 lövéssel 7 milliméternyi' for 17 ftől 25 ftig.

Nem tetszés esetében a fegyver 14 nap alatt kieserítetik.

Unschuld Ede, fegyverkészítő és kereskedő Pest, váci-utca „a levélhez.” Vidékről megrendelések a leggyorsabban utánvét mellett eszközöltetnek.

Csak alapos gyógyítás biztosít utóbajok ellen. Titkos betegségeket s tehetetlenséget, elgyengült férfierőt, gyakori megbömlések, sőt a végképeni tehetetlenséget katonai és polgári körökben sikerrel használt egyszerű módszerrel bántalmas gyorsan és alaposan (az újonnan keletkezettek 48 óra alatt) gyógyítja Weiss J. gyarkorvos és szülész, az itteni cs. kir. garnison főkorházban kiszolgált osztályorvos, minden alkalmazással egy a titoktartás, mint a gyógykezelőkhöz jól beosztott rendelő-intézetben Pest, kis mező-utca 38. sz. 1. emelet, (a „Terézváros” czimzett gyógytár szomszédságában), bemenet a lépcsőn, naponta reggel 7 órától 10-ig és délután 1-4 óráig. Férflak és hölgyek részére külön bemenet és külön várószoba. Díjjal ellátott levelekre leggyorsabban válasz, és kívánatra gyógyszerrel is gondoskodik. 675 (1-12)

Lótulajdonosok s gazdászoknak.

Hangok a Kwizda-féle állatgyógyászati készítmények felett. Bobizonyításul, hogy a Kwizda-féle áditó-nyed lovak számára az egyedül szer, mely I. Ferencz József császár és király ö Felsége által egy kizárólagos szabadalommal tüntettetett ki, álljon itt kionvatham a szabadalmi okirat:

Mi Első Ferencz József isten kegyelméből ausztriai császár, Magyarország király, Lombard és Venecza, Dalmát, Kroácia, Slavonia, Gács, Lodomér s Illiria király, ausztriai főherceg stb. — Miután Kwizda Ferencz János korneuburgi gyógyszerész a legáltalánosabban élénk terjeszté, hogy ő, lovak számára mosdóvizet, ugynevezett áditó-nyedvet találtván fel, s mely találmányért ő, egy kizárólagos szabadalomért eszedezik; s minthogy e tekintetben, minden az 1852-diki aug. 15-ki patensben előirt formálisoknak elégtételvén, — indítatva éreztük magunkat Kwizda Ferencz Jánost, annak örökösét s cessionáriusait, fentebb érintett találmányért szabadalom összes országaira néve egy kizárólagos szabadalommal felruházni, melynek hitelül jelen okiratot sajátkezünk aláírásával megerősítve s császári pecsétünkkel ellátatni parancsolunk. Ugy történevé: császári fő- és székárosunkban Bécsben, februháró huszonharmadik napján az urnak ezer nyolczszáz hatvanharmadik, — s uralkodásunk tizenötödik évében.

Kwizda Ferencz János urnak Korneuburgban. Minthogy a szarvasmarhák közt kiütött száj- és körömvész következtében a korneuburgi marhapor után (mely kitünő eredményül használhatók), a keresettség is igen nagy, kérem ön, küldjön számomra utolj 200 nagy s 400 kis csomaggal. Tisztelettel Eder O., gyógyszerész. Dresda, szept. 9. 1869.

korneuburgi marhapor lovak, szarvasmarkák és juhok számára.

1 nagy csomag ára 84 kr., 1 kis csomagé 42 kr. Áditónyed lovak számára Kwizda Ferencz J.-tól Korneuburgban. Az egyetlen szer, mely a magas cs. kir. egészségügyi hatóság által megvizsgáltatván, I. Ferencz József császár s király ö Felsége által egy kizárólagos szabadalommal tüntettetett ki. — Egy üveg ára 1 ft. 40 kr.

Lópata-kenőcs, kérges, törékeny s üreges paták gyógyítására. 1 szelence ára 1 ft. 25 kr.

Pata-sugárpor, sugárrohadás ellen, lovaknál. 1 üveg ára 70 krajczár.

Kutya-labdacsok kutyabetegség, göres, vidatánc, csúzik s a kutyák közönséges betegségei ellen. — Biztos övszer az ebűh ellen. 1 skatulya ára 80 kr.

Gyógypor házi szárnyasállatok számára, a szárnyasok hullása s ludak, kacsák, tyukok, gyöngytyukok, pávák stb. közönséges betegségei ellen. — Egy csomag ára 50 kr.

A Kwizda-féle állatgyógyászati szerek valódi minőségben kaphatók: PESTEN Török József ur gyógyszerésznél, király-utca 7. szám; THALMAYER A. s társa; Halbauer testvérek; Glatz J.; Kindel Rakodczay A. gyógyszerészeknél. BUDÁN az udvari gyógyszerteráiban; ezenkívül Magyarország majdnem minden városa- és mezővárosában léteznek raktárak, melyek összesen az olvasottabb lapokban időnként közzétetettek. 659 (1) Figyelmeztetés. A t. cz. mezeigazdák s birtokosok, kik a fentebbi elősorolt cikkeket valódi s hamisítatlan minőségben megrendelni ohajják, különösen arra terjesztsek ki figyelmüket, hogy minden csomag s üveg pecséttel és „Franz Joh. Kwizda in Korneuburg” czéggel el van-e látva.

Biztos és gyors megölése a patkányok és egereknek, egy cs. kir. kizárólagos szabadalm. patkány- és egér-irtószerezrel gyertya-alakban. Egy darab ára 50 kr. o. ért. Valódiilag kapható Pesten: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, király-utca 7. sz. Továbbá a birodalom legtöbb fő- és mezővárosában. 657 (5-9)

LIEBIG-féle HUSKIVONAT FRAY-BENTOS-ból (Dél-Amerika)

LIEBIG-féle HUSKIVONAT-TÁRSULAT LONDONBAN. Nagy megtakarítás a háztartásra néve. Azonnali előállítás erőteljes huselevének, mely 1/3 részszel olecsóba kerül mint a fris marhahusból készített. — Készítése s megjavítása mindennemű levelek, mártalék s főzelékeknek stb. Erősítő szer gyengék s betegek számára. Aranyérem, Páris 1867. — Aranyérem, Havre 1868.

Részletes árak az egész osztrák-magyar birodalom számára. 1 angol font tart. tégely 5 frt. 80 kr., 1/3 angol font 1 frt. 70 kr., 1/2 angol font 92 kr., 1/4 angol font 46 kr. Kapható: a legtöbb kereskedések s gyógyszerterádrakban. Nagybani raktár: iménteladók számára a mennyiséghez képest rabattal a társulat levelezélagyjánál: THALMAYER A. és társ. Pesten. 556 (9-16) VOIGT JÓZSEF és társ. s KLOGER és fiaul Bécsben.

TÜRSCH F. Pest, váci-utca 19. sz. Keresztelő készletek. Keresztelő készletek minden színben, következők, u. m.: vánkos, zubonyka és főkötőcske, 12, 15, 20, 25, 30, 40 forint és fölebb; paplannal együtt 20, 25, 30, 40, 50, 60 forint és fölebb. Moll vagy túll zubonykák és főkötőcské, szalaggal izletesen használva együtt 3, 4, 5 forintig. 635 (4-6) Zubonykák és főkötőcské együtt; kötve, horgolva vagy hálózva 1.50, 2, 2.75, 3 forint 50 krig; szalaggal díszítve 2, 2.50, 3, 4 forint.

Bőrbajok valamint titkos betegségek és súlyos utóbajai ellen, sok évi tapasztalás s a világhíri Ricord (egykori párisi tanárának) módszere után, siker biztosítása mellett, rendel: sugar F. orvostudor stb. Lakása Pesten, váci-utca 15-ik szám alatt, a korona kávéház mellett. Elfogad naponta 11 órától 1-ig. 674 (2-12) Megkereshető levél által is.

HETI-NAPTÁR. Table with columns for dates and days of the week, including November and December entries.

Vadász- és védő-fegyverek.

Nevezetesen:

Egyesüvü percussió fegyverek ft. 7.80—15 ftig.
Kétesüvü percussió vadász-fegyverek, vas-csővel ft. 14.50—20 ftig. Ruban-csővel ft. 20.50—26 ftig. Zsinóros, patkószeg, angol Bernát- s egyéb damasz-csővel ft. 28—55.

Kétesüvü Lefauchaux (hátultöltő) vadász-fegyverek Ruban-csővel ft. 38—45, patkószeg-rózsá-, angol, moire-, Bernát- damasz-csővel ft. 48, 55, 65, 75—120.

Kétesüvü Lancaster (hátultöltő) vadász-fegyverek, különönmű damasz-csővel ft. 85—120.

Lefauchaux marok- (zseb-) revolverek, hatlövettel ft. 9.80—20.

Lefauchaux-revolverek 2 mozgással, hatlövettel, egyszerű simák ft. 12, 13, 14. Finomabbak, ébenfa és elefántcsont agyakkal, szép véseikkel, arany és ezüst berakattal ft. 15, 18, 21, 24, 30—50. — 10 és 12 lövettel, különönmű kiállításban ft. 39—45.

Egyszerű zsebpisztolyok (tercerollok) párját ft. 2.50—12.—
Kétesüvü ft. 4.80—20.—

Flobert-féle szoba-czélpisztolyok darabja ft. 9—13.50. Nemkülönbön puskák ft. 19—25.

Papírtöltények, Lefauchaux-fegyverek számára, több rendbeli jó minőségben, ezréft. 16—32.

Készen töltött vörös rezpatronok, revolverek számára, százát 7¹/₂ ft. 3.20, 9¹/₂ ft. 3.80, 12¹/₂ ft. 4.30.

Mindennemű lökpuskások, főtöltők, töltő-készletek Lefauchaux-fegyverek számára, vadásztáskák, Lefauchaux-patronartók és övek, löporfűtők, 1—5 fontnak való tüzmentes löporfűtők, sörét-zsákok, lökpuska-gépek, vadászkarók és jelsípok, fegyverszíjak, fegyvertokok s minden egyéb legújabb vadászó-szerek dus választékban, jutányos árak mellett ajánlják

Különösen kiemeljük, miszerint írásbeli megbízásoknak gyorsan és legnagyobb figyelemmel felelünk meg, minden nálunk megrendelt, vagy személyesen vásárolt fegyvert pedig, ha bármily okból nem találna megfelelőt, s egy héttel letele alatt változatlan karban bérmentve küldetik vissza, massal cseréljük ki, vagy esetlegesen annak értékét térítjük meg. Kimerítő árjegyzékkel kívánatra szolgálunk.

KERTÉSZ ÉS EISERT Pesten.

Dorottya-utca 2. szám, a „Magyar király”-hoz című szállóval szemközt.

Különösen kiemeljük, miszerint írásbeli megbízásoknak gyorsan és legnagyobb figyelemmel felelünk meg, minden nálunk megrendelt, vagy személyesen vásárolt fegyvert pedig, ha bármily okból nem találna megfelelőt, s egy héttel letele alatt változatlan karban bérmentve küldetik vissza, massal cseréljük ki, vagy esetlegesen annak értékét térítjük meg. Kimerítő árjegyzékkel kívánatra szolgálunk.

607 (6—6)

TÜRSCH F.

Pest, váci-utca 19. sz.

FÜGGÖNYÖK

és butor véd-kendők.

Angol csipke-függöny, két szárnyos, egy ablakra 4.50, 5.75, 8, 10, 12, 14 forint és fölebb.

Angol csipke butor-véd-kendők, darabja 30, 40, 50, 60, 80 kr. és fölebb. 636 (4—6)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4. sz. a.), megjelent és minden hazai könyvkereskedésben kaphatók:

A rom titkai.

Regény.

Irta b. Jósika Miklós.

Masodik kiadás. — Két kötet (az olesó kiadás 27—28. kötete), füzve 1 ft.

A leghíreseb s kiz. szabadalmazott

Oxford eszencia

meggyógyít azon pillanatban minden makacs fogfájalmat. Hathatósága a leggyorsabb s legsikereseb.

Egy üveges ára 50 kr.

Raktárak: Bécs s az ország minden nagyobb gyógyszerárúiban léteznek.

Nagybani megrendeléseket elfogad Zulu 6. cs. kir. szabadalom tulajdonos Triestben.

Főraktár Pest s a vidékre nézve Török József gyógyszerész, király-utca 7-dik szám alatt. 648 (5—10)

Uj naptár 1870-dik évre.

Számos eredeti képpel.

Heckenast Gusztáv kiadásában megjelent:

Országgyűlési Naptár

1870-re.

Az országgyűlésre vonatkozó s más érdekes közleményekkel.

Első évfolyam. — Szerkeszti Szemes Pál.

Az országgyűlési képeket — mintegy 50 arcképpel — rajzolta Jankó.

Az „Országgyűlési Naptár” tartalma:

Első rész.

A magyar képviselőház 1869-ben. Elnöki szék. A pártok csoportosulása. Dedé Ferenc s környezete. Jobboldal. A miniszterek padja: államtitkárok. Balközép. Gyeczy s Tisza. A baloldal más kitünőségei. Szélső-baloldal. Nemzetiségek. (Hét képpel.) — A képviselőház tagjainak városok, megyék, kerületek és székek szerinti névsora, pártállásuk megjelölésével. — A képviselőház tisztviselői és állandó bizottságai. — Az 1847-ki törvények szentesítése és az 1848-ki nemzetgyűlés. (Két képpel.) — Alkotmányos életünk újabb korszakai. I. Az 1848-ki politikai átalakulás. II. Az 1848-ki törvények által eszközölt társadalmi átalakulás. III. Az alkotmányosság felfüggesztése. Az abszolút és az átmeneti korszak. IV. Az 1860-ki országgyűlés. Az alkotmány helyreállítása. V. Az új törvények. — A közoktatási törvény s annak végrehajtása. A magyar honvédelem. (József főherceg és 6 honvéd főtiszt arcképpel.) — Az igazságszolgáltatás jelen állapota hazánkban. — A horvat-magyar kiegyezés. — Az 1869-ki országgyűlés első ülészaka.

Második rész.

(Vegyes, mulattató olvasmányok, több képpel.)

Elbeszélések 1847-ből. A tizenegyedik zászóalj kerseje. A betyár. — A gavalter-politikusok. — Idegen országokból. Egy alkotmányos fejedelem Afrikában. — Siam király. — Chinai orias. — Nürnbergi vasszáz. — Velocitped (Kongyelfutó-gép). — Amerikai gözember. — Egy eszmadia követjelölt. — Apróságok. — Oriási bizalom. — Az öreg vitéz. — Országgyűlési botnyant. Végül: Országos vásárok a magyar szent korona birtokain. Diszes borítékkal és a „Balközép a képviselőházban” cz. nagyobb czimképpel.

A hat tömött ivre terjedő naptár ára 60 kr.

Négy vagy több egyszerre megrendelt példány bérmentesen küldetik szét. Gyűjtőknek 10 példány után egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. Ezen naptár 60 kr-ért minden könyvtár s könyvtőlőnél kapható.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala Pesti, 1869. november. (egyetem-utca 4-ik szám.) (1—2)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1869 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

48-ik szám.

Tizenhatodik évfolyam.

Pest, november 28-án 1869.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csapan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csapan Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok iránt: Egy négyeser hasábozott petit sor vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket elfogad Bécsben: Oppelk Alajos, Wollzeile No. 22. és Haasenstein és Vogler Wollzeile No. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígatás után 30 krajczár.

Ismail basa, egyiptomi alkirály.

A suez csatorna megnyitásának ténye ma már a történelemé, s mint világesemény, nevezetes lapot fog abban képezni örök időkre. A kereskedelem érdekein kívül, melyek kétségkívül igen sokat fognak nyerni ez új út által, mi a főszület arra fektetjük, hogy nagy emeltyije lehet az civilizáció terjedésének is keleten, s a kereskedelmi kapcsolatot követni fogja a műveltség még szorosabb kapcsa, mely egyesítendő a felvilágosodás, jóllét és szabadság felé való törekvésben kelet és nyugat egymástól eddig oly távol állott népeit.

A csatorna, mint a megnyitástól érkezett tudósítások jelentették, tökéletesen sikerült, s a megnyitási ünnepélyben résztvevő több mint 40 különféle nagyságu hajó minden fennakadás nélkül érkezett a Vörös-tengerre. A csatorna-terv kivitelének érdemében annak tulajdonképi létrehozójával Lesseps Ferdinánddal, azon két egyén is elismerést érdemlőleg osztozik, kik beleegyezésükkel és támogatásukkal a kivitel lehetőségessé tették, s ezek Said és Ismail basák. Said basa, ki a jelenleg uralkodó Ismailt megelőzőleg volt egyiptomi alkirály, felfogva a csatorna-terv jelentőségét, nemcsak engedélyt adott Lessepsnek és az általa alakított társulatnak a terv kivitelére, hanem maga sem kímélte a pénzübeli áldozatokat

és diplomaciai küzdelmeket, hogy a Porta és angol kormány által a terv elé gördített akadályokat elhárítsa. A nagy mű befejezését azonban meg nem érthette, mert Egyiptom anyagi és szellemi jóllétének emelésére irányzott törekvései közepette a halál 1863. jan. 18-kán elragadta 41 éves korában; az alkirályságban utódja unokaöccse Ismail basa lett.

Ismail 1830-ban született Kairóban. Fia

Ibrahim basának, ki ismét Mehemed Ali egyiptomi alkirály fogadott fia és kitűnő hadvezére volt, s ki a harminczas években annyi gondot adott az európai diplomacziának, mert nemcsak Egyiptomot akarta függetlenné tenni a török fensőbbség alól, hanem — ha a diplomacia közbe nem lép — a török birodalmat legértékesebb ázsiai tartományaitól is megfosztotta volna. Nem tartottuk fölöslegesnek ezeket megemlíteni, mert az apa e törekvéseiben némileg indokolva találjuk Ismail függetlenségi hajlamát is. Midőn Mehemed Ali elmebetegsége miatt az uralkodásra képtelenné lett, Ibrahim nyerte el az alkirályságot 1848-ban, de a Porta által tett megérősítettése után már csak néhány hónapig élt, s fia mellőzésével az alkirályságban Mehemed unokája Abbas basa követte őt.

Ismail ez idő alatt Párisban nevedett bátyjával Ahmeddel, s csak atyjok halála után 1849-ben tért vissza Egyiptomba, s ellenzékbe lépett Abbas basa kormányával. Természetesnek találhatjuk ezt az európai neveletésben részesült ifjútól, miután Abbas az európai művelődés és újítások iránti gyűlöletéből, minden az európaiak által teremtett intézményt elpusztított, s azeurópaiakat, gyakran a szerződészek megsértésével is, szolgáltatából és minden nyilvános hiva-

ISMAIL BASA.